

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi
Ankara University Faculty of Educational Sciences Journal of Special Education

2023, 24(3), 419-434

ARAŞTIRMA | RESEARCH

Gönderim Tarihi | Received Date: 25.12.21

Kabul Tarihi | Accepted Date: 10.07.23

Erken Görünüm | Online First: 01.08.23

**Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Uyarlanmış Beden Eğitimi
ve Spor Uygulamalarına Yönelik Müdür Görüşleri**

[Türkçe okumak için tıklayınız](#)

**Directors' Views on Adapted Physical Education and Sports Practices in
Special Education and Rehabilitation Centers**

[Click here to read in English](#)

Gizem Karakaş

Atike Yılmaz

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Uyarlanmış Beden Eğitimi ve Spor Uygulamalarına Yönelik Müdür Görüşleri

Gizem Karakaş¹

Atike Yılmaz²

Öz

Giriş: Çalışmada, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere yönelik uygulanan beden eğitimi ve spor uygulamalarıyla ilgili mevcut durumların belirlenmesi ve buna yönelik müdür görüşlerinin detaylı olarak incelemesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Nitel araştırma kapsamında tasarlanan çalışmada durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırma Kocaeli ili İzmit ilçesinde faaliyet gösteren ve kolayda ulaşılabilir durum örnekleme yoluyla seçilen dokuz kurumda gerçekleştirilmiştir. Kurum müdürleriyle yapılan görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme formları ile bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler içerik analiz yöntemiyle çözümlenmiştir.

Bulgular: Kurum müdürlerinin görüşleri doğrultusunda dört ana tema ve bu ana temalara bağlı toplam on adet alt tema ortaya çıkmıştır. Ana temalar, MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) gölgesi, eğitimci özellikleri, beden eğitimi ve spora yönlendirme ve gelişimin bütünlüğü olarak belirlenmiştir.

Tartışma: Kurumlarda resmi olarak beden eğitimi ve spor uygulaması olmasa da kurumların duyarlılığı ve çabası sayesinde beden eğitimi ve spor uygulamaları ile ilgili hizmet ve yönlendirmelerin yapıldığı görülmüştür. Kurumların, yönetmelikte beden eğitimi ve spor alanında bir modül eklenmesini istedikleri ve bu konuda gereklilikleri yerine getirecekleri anlaşılmıştır. Yönetmeliğin gölgesinde çaba harcayan, sportif uygulamaların özel gereksinimli çocuklara sağlayacağı yararların farkında olan kurum müdürleri için maddi ve manevi imkanları zorlamak, inisiyatif kullanmak eğitim için atılması gereken bir adım olarak görülmüştür. Bu kapsamda Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliği'nde zorunlu bulunması gereken personel kapsamında beden eğitimi ve spor öğretmenleri ve rekreasyon uzmanlarının da olması ve istihdam edilmesi gerekliliği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi, uyarlanmış beden eğitimi ve spor, özel gereksinimli öğrenci, görüş, müdür.

Atf için: Karakaş, G., & Yılmaz, A. (2023). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde uyarlanmış beden eğitimi ve spor uygulamalarına yönelik müdür görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 24(3), 419-434. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdersisi.1039723>

¹**Sorumlu Yazar:** Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, E-posta: gdogduay@subu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-6317-6367>

²Doç. Dr., Muş Alparslan Üniversitesi, E-posta: atikeyilmaz@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4489-9671>

Giriş

Erken çocukluk yıllarının, çocuğun gelişimi üzerine etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Akranlarına göre gelişimsel olarak gerilik gösteren çocukların onlara yönelik sağlanan erken eğitim hizmetlerinden faydalanmaya başlamaları gelişimsel yetersizlik ve buna yol açabilecek risk faktörlerinin en aza indirilmesi veya önlem alınması açısından önem arz etmektedir (Cavkaytar & Diken, 2013). Gelişimsel olarak yetersizlik gösteren çocukların en uygun eğitim-öğretim ortamına yerleştirilmesi ve özel eğitim desteği alması eğitsel performans değerlendirmesinin bir sonucu olarak hayati önem taşımaktadır. Özel eğitim desteğini ve eğitim-öğretim ortamını oluşturan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliği (ÖEKY) 3. Maddesi n bendi doğrultusunda faaliyet göstermektedir. Bu kurumlar; 'engelli bireylerin engellilik hâlini ortadan kaldırmak ya da etkilerini en az seviyeye indirmek, yeteneklerini yeniden en üst seviyeye çıkarmak ve topluma uyumlarını sağlamak, temel öz bakım becerilerini, bağımsız yaşam ve mesleki becerilerini geliştirmek amacıyla yapılan çalışmaların tümünde' rol almaktadırlar (ÖEKY, 2012). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde verilen eğitim hizmetlerinin amaçları da Madde 5. 'a) özel yöntem, personel, araç ve gereç kullanarak ilgileri, ihtiyaçları, yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda hayata hazırlanmasını, b) Toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kurabilen, iş birliği içinde çalışabilen ve çevresine uyum sağlayabilen üretici bireyler olarak yetişmelerini, c) Dil ve konuşma güçlüğü ile zihinsel, fiziksel, duyuşsal, sosyal, duygusal ve davranış problemleri olan engelli bireylerin engellilik hâlini ortadan kaldırılmasını ya da etkilerinin en az seviyeye indirilerek yeteneklerinin en üst seviyeye çıkarılması ve topluma uyumlarının sağlanması, temel öz bakım becerilerinin ve bağımsız yaşam becerilerinin geliştirilmesini sağlamak için' destek eğitimi çalışmaları yapmaktır (ÖEKY, 2012) biçiminde belirlenmiştir.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönergesine (ÖEHY) göre tanımlanan destek eğitim programlarının amaçlarının gerçekleştirilmesinde, öğrencilerin tüm alan ve disiplinlerle ilişkilendirilerek eğitim alması ve desteklenmesi gerekliliği belirtilmektedir (ÖEHY, 2020). Bu doğrultuda, merkezlerde verilen destek eğitim hizmetlerinin, özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin gelişimsel alanlarını desteklenmesi konusunda hem verilen derslerin çeşitliliğinin hem de alana özgü personel yeterliliğinin önemi ortaya çıkmaktadır. Ancak bu merkezlerde verilen destek eğitim dersleri yalnızca akademik becerilere yöneliktir (Doğaroğlu & Dümenci, 2015; ÖEKY, 2012; Sülün & Girli, 2016). Rehberlik araştırma merkezlerinde (RAM) yapılan ve eğitsel değerlendirilmelerde kullanılan eğitsel performans değerlendirme formlarında bulunan modüller içerisinde Türkçe, matematik, bilişsel, özbakım, vb. yanında psikomotor beceriler modülü de bulunmaktadır. Bu modülle özel eğitime ihtiyaç duyan çocuğun motor gelişimi değerlendirilmektedir. Motor gelişim; fiziksel büyüme ve merkezi sinir sisteminin gelişimine paralel olarak organizmanın hareketlilik kazanması olarak tanımlanmaktadır (Uluğ, 2015). Goodway ve diğerleri (2019) ise gözlemlenebilir motor davranışlarda olgunlaşma ve öğrenmenin etkileşimi sonucu yaşam boyunca ilerleyen değişimler olarak tanımlamıştır. Özellikle motor gelişimin desteklenmesi ve geliştirilmesi noktasında beden eğitimi ve spor uygulamalarının önemi yadsınamaz. Beden eğitimi ve spor uygulamalarının özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların motor gelişim alanı ve diğer gelişimsel alanlara olan katkısı bilinmekle birlikte, çocuğun günlük yaşam becerilerinden, öz bakım becerilerine ve sosyal yaşam becerilerine kadar etki etmekte, desteklemekte ve çocuğun genelleme yapabilmesini kolaylaştırmaktadır (Barton, 2017; Filazoğlu vd., 2015; Hodge vd., 2017; Orlic vd., 2016; Wilhelmsen & Sørensen, 2017; Yılmaz & Mirze, 2020; Yılmaz vd., 2019). Bu doğrultuda özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların destek eğitim almak için gittikleri özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde de gelişimin bütünlüğü ilkesine dayanarak uyarlanmış beden eğitimi ve spor uygulamalarının olması hem psikomotor modül değerlendirmelerinin beden eğitimi ve spor alan uzmanları tarafından sağlıklı yapılabilmesi hem de çocukların gelişimlerinin desteklenmesi ve geliştirilmesi için önem arz etmektedir. Türkiye'de konu ile ilgili ebeveyn görüşlerine başvuran çalışmalar (İnce, 2017; Sukan, 2013); engelli bireylerin spora katılımının önündeki engeller (Nalbant & Izgar, 2018); kurumlarda uyarlanmış beden eğitimi derslerine yönelik kurum müdür görüşlerinin alındığı çalışmalar (Orhan, vd., 2017; Sarol, vd., 2022) sınırlı da olsa bulunmaktadır. Yapılan çalışmalarda uyarlanmış fiziksel aktivitenin özel gereksinimli bireylere büyük katkı sağladığı, rehabilitasyon merkezinin seçiminde önemli olduğu, kurum müdürlerinin farkındalıklarının yüksek olduğu ancak ailelerden bu uygulamalara yönelik talep gelmediği yönünde sonuçlar elde edilmiştir. Mevcut çalışmanın var olan çalışmalardan farkı, uyarlanmış beden eğitimi ve spor uygulamaları bulunan ve bulunmayan kurumlarla görüşülmesi ve uygulamaların gerekliliklerine, uygulamayı sunan personelin niteliklerine yönelik müdür görüşlerinin alınması, alanda yetiştirilen personelin gerekliliklerine ve beden eğitimi ve spor modülünün zorunlu hale getirilmesine dair vurgu yapılmasıdır. Dünyada da özel gereksinimli bireylerin eğitim aldıkları okul ve kurumlarda uyarlanmış beden eğitimi ve spor uygulamalarının yapıldığı ve bu uygulamalara yönelik düzenlemelerin olduğu belirtilmektedir (Al-Hadabi vd., 2021; Ulyana vd., 2016). Ancak Türkiye'de yönetmelikler gereği, engellilerde beden eğitimi ve spor alanında yetiştirilen eğitmenler ve uzmanlar, uyarlanmış beden eğitimi ve spor alanı ile ilgili temel kavramları,

uygulamalarının nasıl yapıldığı ve değerlendirmenin nasıl olacağı ile ilgili bir modül olmadığından, bu kurumlarda bulunması gereken zorunlu personel kapsamında değildir (ÖEKY, 2019).

Beden eğitimi ve spor uygulamalarının motor gelişim üzerindeki etkisi göz önüne alındığında, modülün psikomotor becerileri de içine alarak uyarlanmış beden eğitimi ve spor modülü olarak güncellenebileceği; kurumlarda destek eğitim almaya gelen öğrencilerin yaş aralıkları ve kurumun amaçları göz önüne alındığında, engellilerde beden eğitimi ve spor alanında yetişmiş öğretmen ve uzmanların gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu gerekliliklerin tespitinde birinci derecede özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerle temas halinde olan eğitimcilerin görüşleri önem arz etmektedir. Bu sebeple çalışma özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde özel gereksinimli öğrencilere yönelik uygulanan uyarlanmış beden eğitimi ve spor uygulamalarıyla ilgili mevcut durumların belirlenmesi ve buna yönelik eğitim ve öğretim etkinliklerinin planlanması ile yürütülmesinden sorumlu olan müdür görüşlerinin detaylı olarak incelemesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Kurumlarda uyarlanmış beden eğitimi ve spor uygulamalarını içeren eğitimler ve/veya gereklilikler nelerdir?
2. Uyarlanmış beden eğitimi ve spor uygulamaları ile ilgili çocukları yönlendirme ve aileleri bilgilendirme çalışmaları nelerdir?
3. Uyarlanmış beden eğitimi ve spor uygulamalarının özel eğitime ihtiyaç duyan bireylere uygulanması ve sağladığı yararlar hakkında neler düşünülmektedir?
4. Kurumlarda uyarlanmış beden eğitimi ve spor uygulamalarını gerçekleştiren eğitimcilerin yeterlilikleri nasıldır?
5. Uyarlanmış beden eğitimi ve spor uygulamalarına yönelik alan ve materyal olanakları nasıldır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırma özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere yönelik uygulanan uyarlanmış beden eğitimi ve spor uygulamaları ile ilgili mevcut durumların belirlenmesi ve buna yönelik müdür görüşlerinin detaylı olarak incelemesi amacıyla nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması deseni kullanılarak yapılmıştır. Durum çalışması, bir veya birden fazla durumun araştırılmasıdır. Yani bir duruma ait etkenler (olaylar, ortam, bireyler) bütüncül bir yaklaşımla araştırılarak, ilgili durumdan nasıl etkilendikleri ve etkiledikleri üzerine odaklanır (Yıldırım & Şimşek, 2013).

Katılımcılar

Katılımcılar, Kocaeli ili İzmit ilçesinde faaliyet gösteren özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin müdürlerinden oluşmaktadır. İlçe bazında faaliyet gösteren özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine kolay ulaşılabilir durum örneklemesi (Yıldırım & Şimşek, 2013) yoluyla ulaşılarak toplam dokuz müdür ile görüşülmüştür. İlgili kurum müdürlerinden yedi kişi emekli sınıf öğretmeni, bir kişi rekreasyon lideri ve bir kişi ise psikolog olduğunu belirtmiştir. Müdürler 26 ila 58 yaş aralığındadır. Araştırmada müdür isimlerinin ve merkez isimlerinin deşifre edilmemesi amacıyla özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine renk rumuzları verilmiştir. Verilen renk rumuzları kırmızı, sarı, yeşil, mavi, mor, pembe, gri, beyaz ve turuncudur. Kurumlara verilen renk isimleri müdürlere yönelik olarak da kullanılmıştır (ör. kırmızı kurum müdürü). Çalışma il merkezinde bulunan, uyarlanmış beden eğitimi ve spor uygulamaları yapan ve yapmayan kurumlar ve bu kurumların müdürlerinin görüşleriyle sınırlıdır.

Çalışma kapsamında görüşülen müdürlerin görev aldığı dokuz özel eğitim ve rehabilitasyon merkezindeki beden eğitimi ve spor uygulamalarına yönelik bilgiler aşağıdaki gibidir:

Dokuz kurumdan beşi, bina içinde ayırdıkları özel beden eğitimi alanlarında kendi olanaklarıyla uyarlanmış beden eğitimi ve spor uygulaması yaparken, bir kurum bahçe olanağıyla sadece yaz mevsiminde bu uygulamaları yapmaktadır. Üç kurumda ise herhangi bir beden eğitimi ve spor uygulaması yapılmamakta ve uygulama alanı da bulunmamaktadır. Uyarlanmış beden eğitimi ve spor uygulaması yapan beş kurum bunu grup dersleri şeklinde yaparken, bir kurum hem grup hem de bireysel derslerde uyarlanmış beden eğitimi ve spor uygulamalarını gerçekleştirmektedir. Bu kurumların iki tanesinde beden eğitimi ve spor uygulamaları haftada iki gün, iki saat; dört tanesinde de bir gün, bir saat şeklinde yapılmaktadır. Beden eğitimi ve spor uygulamalarını

yürüten uzmanlar incelendiğinde üç beden eğitimi ve spor öğretmeni, iki rekreasyon uzmanının görev aldığı görülmüştür. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere yönelik yaptırılan herhangi bir faaliyette ise diğer kurumlarda fizyoterapist, çocuk gelişim uzmanı ve okul öncesi öğretmenleri görev almaktadır.

Veri Toplama Araçları

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi müdürleriyle yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme soruları konu ile ilgili alan yazın taraması sonucunda (İlhan, 2008; 2009, İnce, 2017; Nalbant & Izgar 2018) ve çalışma amacına uygun olarak araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Diğer yönden görüşme soruları alanda uzman akademisyenlere başvurularak da teyit edilmiş ve gerekli düzenlemeler yapılarak son halini almıştır. Bu sorular, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde beden eğitimi ve spor uygulamalarının yapılıp yapılmadığı; beden eğitimi ve spor uygulamalarını gerçekleştiren eğitimcilerin yeterlilikleri ve nitelikleri; beden eğitimi ve spor uygulamalarıyla ilgili çocukları yönlendirme ve aileleri bilgilendirme çalışmaları ile beden eğitimi ve spor uygulamalarının özel gereksinimli bireylere sağladığı yararlar hakkındaki görüş ve düşüncelerin elde edilmesine yöneliktir. Bu doğrultuda katılımcılara aşağıdaki sorular sorulmuştur:

1. Kurumlarda uyarlanmış beden eğitimi ve spor uygulamalarını içeren eğitimler ve/veya gereklilikler nelerdir?
2. Uyarlanmış beden eğitimi ve spor uygulamaları ile ilgili çocukları yönlendirme ve aileleri bilgilendirme çalışmaları nelerdir?
3. Uyarlanmış beden eğitimi ve spor uygulamalarının özel eğitime ihtiyaç duyan bireylere uygulanması ve sağladığı yararlar hakkında neler düşünülmektedir?
4. Kurumlarda uyarlanmış beden eğitimi ve spor uygulamalarını gerçekleştiren eğitimcilerin yeterlilikleri nasıldır?
5. Uyarlanmış beden eğitimi ve spor uygulamalarına yönelik alan ve materyal olanakları nasıldır?

Verilerin Toplanması

Araştırmacılar ilgili özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine giderek bireysel görüşmeleri yüz yüze gerçekleştirmişlerdir. Tüm görüşmeler aynı araştırmacı tarafından yapılmıştır. Görüşmelerden önce müdürler konu hakkında bilgilendirilerek izinleri alınmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul eden kurumlarla görüşmeler iki hafta zaman aralığına gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 01.07.2021-15951 tarih ve sayılı Muş Alparslan Üniversitesi, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği alınmıştır. Görüşmeler müdürlerin makam odalarında gerçekleştirilmiştir. Dokuz müdür ile yapılan görüşmeler 20 dakika ila 35 dakika arasında sürmüştür. Katılımcılarla yapılan görüşmeler, katılımcılardan izin alınarak ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir.

Verilerin Analizi

Görüşmeler sonucunda elde edilen nitel veriler, ses kayıt cihazından transkripsiyon yoluyla bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Nitel veriler içerik analiziyle çözümlenmiştir. İçerik analizi, birbiriyle benzerlik gösteren verilerin kod ve temalar doğrultusunda bir araya getirilmesi ve bunları okuyucuya anlamlı bir biçimde sunulmasını ifade etmektedir. Ortaya çıkan kodlar ve bu kodlar arasındaki ilişkiler verilerin altında yatan olgu veya kuramı açıklamada kullanılan tümevarımcı analiz, yani kodlamaya dayalı içerik analizi (Yıldırım & Şimşek, 2013) kullanılmıştır. İçerik analizinden elde edilen kodların birbiriyle belirli bir tema altına sınıflandırılması ile analiz tamamlanır (Yıldırım & Şimşek, 2013).

Araştırmacılar tarafından ayrı ayrı kodlanan ve temalandırılan veriler, daha sonra ortak kod ve temaların belirlenmesiyle nihai halini almıştır. Terapatik rekreasyon alanında uzman ve nitel çalışmalara hakim bir akademisyen de kod ve temaların uygunluğunu kontrol etmiştir. Son olarak bulguların oluşturulması ve yorumlanması süreciyle analiz işlemleri tamamlanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Geçerlik, araştırma sürecindeki bulguların araştırmacılar tarafından kontrolünü ifade eder (Dede, 2017). Araştırmanın iç geçerliliği için müdürlerle yapılan görüşmelerde derin odaklı bir veri toplama sürecinin uygulandığı, sorular hazırlanmadan önce literatür incelemesinin yapıldığı, veri analizlerinde birden fazla araştırmacının yer aldığı, soru hazırlama ve analiz sürecinde yine nitel araştırmalar ve terapatik rekreasyon alanında uzman görüşlerine başvurulduğu belirtilerek yöntem bölümü ayrıntılı açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırmacı

duruşu açısından değerlendirildiğinde; araştırmacılar terapatik rekreasyon ve uyarlanmış beden eğitimi ve spor alanında uzman olan akademisyenlerden oluşmaktadır. Bir araştırmacı, uzun yıllar çeşitli rehabilitasyon merkezlerinde kurum inisiyatifi ile çalışmış, uyarlanmış beden eğitimi ve sporun etkilerini doğrudan gözleme şansı elde etmiştir. Araştırmacılar hem akademik çalışmalarında hem iş hayatlarında deneyimledikleri bu olumlu gelişmelerin kurum yöneticileri tarafından nasıl algılandığı ve karşılandığı ile ilgili yönetsel süreçlerin cevabına yönelik araştırma yapma isteği duymuşlardır. Bu kapsamda verilere yorum katılmadan doğrudan alıntılara yer verilerek ortaya çıkan kod ve temalar dış geçerlik için açıklanmaya çalışılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2013).

Güvenirlilik ise, nitel araştırmacıların mümkün olduğu kadar araştırma sürecinin basamaklarının takip edilebilmesi için detaylı yazmalarını içermektedir (Dede, 2017). Araştırmanın iç güvenilirliğini sağlamak amacıyla iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kod ve temalar belirlenmiş ve ortak kod ve temalarla nihai halini almıştır. Ayrıca, alanda ve nitel araştırmalar konusunda uzman araştırma dışından nitel araştırmalar ve terapatik rekreasyon alanından bir akademisyen de içerik analizi uyguladıktan sonra elde edilen kod ve temaların uygunluğunu bütünsel bir yaklaşımla kontrol etmiştir. Kodlayıcılar arası uyum %90 olarak tespit edilmiştir. Miles ve Huberman (1994) iyi bir çalışma için kodlayıcılar arası uyumun iç tutarlılık formülüne [(görüş birliği / (görüş birliği + görüş ayrılığı)] göre en az %80 olması gerektiğini bildirmiştir. Bununla birlikte, müdürlerin görüşleri betimsel bir yaklaşım ve doğrudan alıntılarla aktarılmıştır. Araştırmanın dış güvenilirliğini sağlamak için, araştırmacıların veri toplama süreci içindeki konumu, çalışmanın genel yöntemi detaylı olarak anlatılmaya çalışılmıştır.

Bulgular

Bu bölümünde gerçekleştirilen içerik analizine ait bulgular yer almaktadır. İçerik analizi sonuçlarına göre toplam dört adet ana tema ortaya çıkmıştır. Ana temalara ait alt tema ve kodlar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1

Müdürlerle Yapılan Görüşmelere Ait Ortaya Çıkan Ana Tema, Alt Tema ve Kodlar

	Alt tema	Kod	Kurum
MEB gölgesi	Yönetmelik engelleri	Beden eğitimi ve spor uygulama zorunluğu olmaması, modüllerdeki eksiklik, alan uzmanı eksikliği, fiziki şartların uygun olmaması, materyal eksikliği	Kırmızı, sarı, beyaz, turuncu
	Kurum inisiyatifi	Grup çalışmaları, bireysel çalışmalar, düzenli beden eğitimi ve spor uygulamaları, oluşturulan fiziki ve materyal imkânları	Yeşil, mavi, mor, pembe, gri, turuncu
Eğitimci özellikleri	Eğitimcinin kişilik özellikleri	Çocuk sevmesi, sabırlı, sevecen olması	Kırmızı, yeşil, beyaz,
	Eğitimcinin mesleki özellikleri	Alan uzmanı olmalı, tecrübeli olmalı	Yeşil, mor, gri, turuncu, sarı, mavi, pembe
	Branş karmaşası	Çocuk gelişim uzmanı, okul öncesi öğretmeni, fizyoterapist, beden eğitimi ve spor öğretmeni, rekreasyon uzmanı	Mavi, gri, yeşil, turuncu, mor, pembe
Beden eğitimi ve spora yönlendirme	Öğrenci değerlendirme	Gözlem, yetenek seçimi	Yeşil, mavi, mor, pembe, gri
	Farkındalık çalışmaları	Bilgilendirmeler, iş birliği, görüşmeler, yönlendirme	Kırmızı, sarı, yeşil, mavi, mor, pembe, gri, beyaz, turuncu
	Karşılaşılan engeller	Aile bilinçsizliği, ulaşım zorluğu, sosyo-ekonomik düzey düşüklüğü, kurumsal ekonomik zorluklar	Sarı, beyaz, pembe, yeşil, turuncu
Gelişimin bütünlüğü	Gelişime katkı	Sosyal gelişim, motor gelişim, özgüven, bedensel gelişim, zihinsel gelişim, başarı duygusu	Kırmızı, sarı, yeşil, mavi, mor, pembe, gri, beyaz, turuncu
	Erken eğitim	Gereklilik, erken çocukluk döneminde başlanması	Kırmızı, sarı, yeşil, mavi, mor, pembe, gri, beyaz, turuncu

Not: MEB = Milli eğitim bakanlığı.

Tablo 1’de belirtildiği üzere görüşmelere ait dört ana tema ve bu ana temalara bağlı olarak toplam on adet alt tema ortaya çıkmıştır. Alt temalara ait kodlar da tabloda yer almaktadır. MEB gölgesi ana temasının altında kurum inisiyatifi ve yönetmenlik engelleri alt teması; eğitimci özellikleri ana temasının altında eğitimcinin kişilik

özellikleri, mesleki özellikleri ve branş karmaşası alt temaları; beden eğitimi ve spora yönlendirme ana temasının altında öğrenci değerlendirme, farkındalık çalışmaları ve karşılaşılan engeller alt temaları; gelişimin bütünlüğü ana temasının altında ise gelişime katkı ve erken eğitim alt temaları ortaya çıkmıştır. Katılımcıların alt tema ve kodlara ilişkin bazı görüşleri şu şekildedir:

Yönetmelik engelleri alt temasına ilişkin müdürlerin görüşleri incelendiğinde; MEB Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliği'nde, beden eğitimi ve spor uygulamalarıyla ilgili bir madde yer almadığından ve bununla ilgili herhangi bir şart koşulmadığından, kurum beden eğitimi ve spor uygulaması yapmak istediğinde bir takım yönetmelik engeliyle karşılaşmaktadır. Yeşil kurum müdürü bu konu hakkında "Maalesef! MEB'e bağlı, RAM'de fiziksel aktivite ile ilgili bu destek eğitim programlarında ders vermiyor, destek eğitim programında yer alan modüller, dersler doğrultusunda çalışıyoruz." şeklinde görüş bildirmektedir. Kurumlarında beden eğitimi ve spor uygulaması verilmeyen kırmızı kurumun müdürü, "...zihinselde hiçbir beden eğitimi aktivitelerini gerektirecek hiçbir modül yok zaten, bunda yasal olarak da resmi olarak da çalışılması, gereklilik yok. Zaten milli eğitim bizden bunu istemiyor." diyerek yönetmeliğe atıfta bulunmaktadır. Ayrıca kırmızı kurum müdürü, beden eğitimi ve spor uygulamasıyla ilgili herhangi bir alana sahip olunup olunmadığıyla ilgili "...kurum olarak binamız da uygun değil. Yani modüllerde yok bundan dolayı..." şeklinde açıklama yaparken; sarı kurumun müdürü "...yok, çünkü programımızda yok, bununla ilgili materyallere sahip değiliz..." diyerek yine programda yükümlü olmadıkları için böyle bir uygulama alanı oluşturmadıklarına değinmektedir. Pembe kurum müdürü de "...mecbur değiliz."; Turuncu kurum müdürü, "Zorunluluk yok. Zorunlu olsa hepimiz ilk başta kurumu açarken ona göre yerler bulup açardık."; Beyaz kurum müdürü ise "Derslerimiz bizim rehberlik araştırma merkezinin bize verdiği modüller doğrultusunda devam etmektedir." diyerek alanlarının olmayışını zorunda olmadıkları yönetmeliğe bağlamaktadırlar. Gri kurum müdürü ise beden eğitimi ve spor uygulamalarının zorunlu hale gelmesine yönelik "Kesinlikle çok güzel olacağına inanıyoruz çünkü biz kurum olarak sadece masa başı uygulamalarının yeterli olmayacağını biliyoruz. Sadece yani masa başında akademik eğitim değil, çocuğun doğal ortamda da öğrenebilmesini, öğrendiğini genellemesini görmemiz lazım." ifadesiyle veremedikleri beden eğitimi ve spor uygulamasının farkındalığının kurum olarak benimsendiğini göstermektedir. Çoğu kurumun yönetmelikte zorunlu olur ise aslında yapmak istediklerini geniş çerçevede yapabileceği anlaşılmaktadır. Yeşil kurum müdürü ise, "Kesinlikle sportif faaliyetler olmalı. Biz bunu kendi imkanlarımızla yapıyoruz ama MEB bunu desteklerse, bunun için de bize bir ödenek ayırırsa, biz seve seve beden eğitimi öğretmenlerini, rekreasyon uzmanlarını kurumlarımızda görmek isteriz. Çalıştırmak isteriz. Daha kaliteli yapmak isteriz, daha amacına uygun yapmak isteriz. Onun için de imkanlarımızın olması lazım." diyerek MEB desteğine vurgu yapmaktadır. Pembe kurum müdürü de "Beden eğitiminin ya da fiziksel aktivitenin zorunlu hale getirilmesi gereklidir..." düşüncesine sahiptir. Kurumda alan uzmanı açığı ile ilgili yönetmeliğe değinen beyaz kurum müdürü, "Maalesef ki müfredat bizim önümüzde, tercih ederken imza yetkisi olan bir arkadaşımızı almak durumunda kalıyoruz. Bir beden eğitimi mezunu, bir rekreasyon mezunu arkadaşımız olsa daha aktif çalışmalar yapabiliriz." diyerek yönetmelik gereği alan uzmanının imza yetkisi olmadığından istihdam sağlanamadığını ifade etmektedir.

Kurum inisiyatifi alt teması incelendiğinde; kurumların çoğunda beden eğitimi ve spor uygulamasıyla ilgili MEB Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliği'nde yer almayan beden eğitimi ve spor uygulamasının aslında kurumun kendi imkanları ve inisiyatifleri ile uygulandığına yönelik görüşler elde edilmiştir. Yeşil kurum müdürü de "Biz kurum olarak bunun gerekliliğine inandığımız için üniversite ile görüştük. Beden eğitimi bölümünden bize bir öğrenci yönlendirdi. O öğrencinin yönlendirmesi ile biz bir takım sportif faaliyetler kurumumuzda yürütüyoruz. Yoksa böyle bir zorunluluğumuz yok. Bunu biz kendimiz kurum olarak istediğimiz için yapıyoruz." ifadesi ile kendi inisiyatifleri ile kurumlarında bu uygulamaların uzman eşliğinde yürütüldüğünden bahsetmektedir. Mor kurum ise çocukların grup derslerini inisiyatifle beden eğitimi ve spor uygulaması şeklinde vererek çocukların sportif faaliyetlere katılmasını sağlamaktadır. Gri kurumun müdürü ise ders saat düzenlemelerini şu şekilde aktarmaktadır: "Rekreasyon mezunu bir beden eğitimi öğretmeni çalıştırıyoruz. Grubumuzda kendisi hangi eğitimi yapacaksa grubun özelliklerine göre o ders materyallerini çıkarıyor. Aylık olarak 4 saat her çocuk mutlaka beden eğitimi alır. ...4 saati kendimizden veriyoruz. Tabi herhangi bir ücret talep etmeden." diyerek kurumlarda tamamen inisiyatif alınarak bu uygulamaların yapıldığı vurgulanmıştır.

Kurumların beden eğitimi ve spor uygulamalarına yönelik kendi olanaklarıyla oluşturdukları alanlar ve edindikleri materyaller açısından ele alındığında; "Biz kendimiz bu olanakları yarattık." diyen yeşil kurum müdürünün, "Zamanı dolu değerlendiriyor." diyen mavi kurum müdürünün ve "Sadece mecbur olmadığımız halde bunları yapıyoruz. Çocuklar için faaliyet olsun diye..." ifadesinde bulunan pembe kurum müdürünün sözleriyle karşılaşılmaktadır.

Mavi kurum müdürü, “kendimiz yaptık” dediği alanlarından söz etmektedir. “Bizim salonumuz çok büyük bir salon değil. Ama orada iki tenis masamız var, bowling sahamız var. Kendimiz yaptık. Tırmanma merdivenlerimiz var. Yine eğlenceli atletizm yapabileceğimiz araçlarımız var. Bisikletlerimiz var. Tranbolinlerimiz var. Pilates toplarımız var. Ayrıca yine sığınak bölümümüzde de halkoyunları çalışmalarını, beden eğitimi çalışmalarını bireysel ve grup olarak yapıyor öğretmenimiz.” sözleriyle kurumun kendi imkanı ile sağladığı fiziksel olanakları ve araç gereçleri aktarmaktadır. Mor kurum müdürü de kullanılan merkezin alt katının spor alanına dönüştürülmesinden bahsetmektedir: “Binanın komple alt katı tamamen açık ve spor salonu olarak kullanılıyor.” Gri kurum müdürü “Kurumumuzun alt tarafı komple spor salonudur. 60 m² kadar bir alan, çok fazla uyararı olmayan bir salonumuz var.” diyerek çocuklar için ayrılan özel beden eğitimi ve spor uygulama alanlarını anlatmaktadır. Pembe kurum müdürü “Fizyoterapi alanımız olduğu için ayrı bir de aşağıda spor salonumuz var.”; Yeşil kurum müdürü “iki tane salonumuz var büyük. Ama tabi biz bunları kendi imkanlarımızla yapıyoruz milli eğitimin destek eğitim programlarında bunlara maalesef yer yok onun için çabalarımızla daha iyi yerlere varmak, çocuklara yararlı olmak istiyoruz.” cümlesiyle beden eğitimi ve spor uygulamalarının yararının farkındalığını ortaya koymaktadır. Beyaz kurum müdürü “İnce motora yönelik, ince parmak kasları çalıştıracak, yumuşaktan sert toplar olabilir, büyükten küçüğe toplar olabilir. Onun haricinde ne olabilir? Yer minderimiz var, bunları taklalarda kullanıyoruz, sınıf içi egzersizlerde kullanabiliyoruz.” sözleriyle kullandıkları araç gereçleri sıralamaktadır. Kırmızı kurum müdürü “Hâlbuki hani spor salonuna çevirip grup odamız spor salonu tarzında da kullanılabilir. Velilerimizin cimnastik yönünde bizden böyle bir talebi odu, hani inşallah bununla ilgili bir çalışma gerçekleştireceğiz. İstersek yapabiliriz aslında.” sözleriyle sportif aktivitelere yönelik yapılabilecekler konusundaki düşüncelerini aktarırken “...İstersek yapabiliriz aslında” ifadesi dikkat çekmektedir.

Kapalı alanları olmadığı için beden eğitimi ve spor uygulaması yapamadıklarını belirten turuncu kurum müdürü farklı bir alternatif olarak bahçeyi kullandıklarını dile getirmekte ve araç gereç olanaklarını aktarmaktadır: “Beden eğitimi olarak yok ama biz grup derslerinde yaz aylarında, kışın yapamıyoruz mekanımız olmadığı için, ama yaz aylarında bahçemiz müsait olduğu için bir tane beden eğitimi öğretmenimiz var. O sportif faaliyetler yaptırıyor.” Mavi kurum müdürü sağlayamadıkları yüzme alanı olanağını farklı bir alternatifle yine uygulayabildiklerinden şu şekilde bahsetmektedir: “Ben okulumda bir yüzme havuzu olmasını isterdim. Kapalı ve açık fakat bundan da biz çocuklarımızı mahrum etmiyoruz. Kocaeli Üniversitesi’nin yüzme havuzuna götürdük, bu sene de götürüceğiz. Yakınımızda belediyenin yüzme havuzları var, oralara da götürüyoruz.” Yine mor kurum müdürü de yüzme faaliyeti ile ilgili “...Ekip kuruyoruz, anlaşılıyor bir yerle ve beden eğitimi öğretmenimiz onlara haftanın belli günlerinde yüzme kursu veriyor.” ifadesiyle alanla ilgili sağlayamadıkları imkanı yine kendi imkanları ve inisiyatifleriyle çocuklara ulaştırdıklarını belirtmektedir.

Eğitiminin kişilik özellikleri alt temasına ilişkin müdürlerin görüşleri incelendiğinde; çocukların beden eğitimi ve spor uygulamalarının uzman eşliğinde yapılmasına yönelik kurum müdürlerinin kişilik özelliklerine önem verdiği görülmüştür. Kırmızı kurum müdürü “Tecrübe mutlaka olmalı, artısı olur, ama ilk önce çocukları sevmesi gerek, özel eğitim sevgi ve sabır da gerektiriyor.”; Yeşil kurum müdürü “Çocuklarla yakın ilişki kurması, güler yüzlü, çocukları anlaması ve sevmesi gerekiyor.” sözleriyle eğitimci çocuk ilişkisine değinmektedirler. Beyaz kurum müdürü de “Sempatik olmasını çok isterim, çünkü bizim çocuklar mutlu yüz görmeye hasretler, sevilmeye hasretler, sıcakkanlı davranılmasına... Dışlanılmamak istiyorlar. Bunlar benim için en büyük etkenler olurdu işe almamdaki.” diyerek kişilik özelliklerin önemine değinmektedir.

Eğitiminin mesleki özellikleri alt teması incelendiğinde; kırmızı kurum müdürünün “...bu bizim işimiz değil, özel eğitimde spor mutlaka olmalı, onları kendi ayakları üzerinde durmaları için hazırlarken aynı zamanda da beden sağlığına sahip olmaları gerek.” ifadesi görülmektedir. “İşi iyi bilmesi lazım, aktif olması lazım, programlı, planlı olması gerekiyor. Materyallerini iyi seçmesi gerekiyor.” diyen yeşil kurum müdürü; “Alanda tecrübeli olması bizim için önemli.” diyen gri kurum müdürü; “Daha önce rehabilitasyon merkezinde ya da engelliler alanında çalışmış olmasını göz önüne alıyoruz biz. Belli bir tecrübe arıyoruz.” diyen turuncu kurum müdürü deneyimin önemine vurgu yapmaktadır.

Branş karmaşası alt teması incelendiğinde; yönetmelikte branş ve eğitimci ile ilgili bir ibare olmadığından, kurumlar da kendi bakış açılarına ve imkanlarına göre farklı branşlardaki öğretmenleri beden eğitimi ve spor uygulamalarına yönelik derslerden ya da aktivitelerden sorumlu tutabilmektedirler. Bunun sonucu olarak da ortak bir görüş ve dil yerine branş karmaşasının ortaya çıktığı düşünülmektedir. Mavi kurum müdürü “...okulöncesi öğretmenin imza yetkisi var. Özel eğitim sınıf öğretmeninin imza yetkisi var fakat nedense bir rekreasyon bölümü mezununun, bir beden eğitimi öğretmenin imza yetkisi yok. Bu çok yanlış! Ben bunun düzeltilmesini istiyorum.” açıklamalarında bulunmaktadır. Sarı kurum müdürü bu konu hakkında “RAM raporlarında beden eğitimi modüllerinin olması gerek ki bizde uzmanları kadrolu çalıştıralım. Uzmanlaşmış kişiler

tarafından standartlaştırılmış bir programla çocuklara faydası olur.” sözleriyle neden uzman kişilerin olması gerektiğine ışık tutmaktadır. Mor kurum da beden eğitimi ve spor uygulamalarını yapacak eğitimciler hakkında “...Beden eğitimi bölümü mezunu olmasına öncelik tutuyoruz. Çünkü spor çalıştıracak.” şeklinde bakış açısına sahip olduğu görülmektedir. Kurumlarında yönetmelik ve tercih gereği herhangi bir spor uygulaması bulunmamasına rağmen beyaz kurum müdürü de “Beden eğitimi mezunu arkadaşlarımızın artık imza yetkilerinin özel kurumlarda da olmasını çok istiyorum. Özellikle rehabilitasyon merkezlerinde çok isterim, çok fazla açık ve ihtiyaç var.” ifadesinde bulunmaktadır.

Alan uzmanı gerekliliğine inanan ve istihdamı da bu yönde sağlayan gri kurum “rekreasyon mezunu bir beden eğitimi öğretmeni çalıştırıyoruz.”; mor kurum “atamalı beden eğitimi ve spor öğretmenimiz var”; mavi kurum “rekreasyon bölümü mezunu zaten arkadaşımız.” İfadelerinde bulunmaktadır. Bu görüşlere zıt olarak spor salonu bulunan ve sportif aktiviteler yaptırılan pembe kurum ise, “Beden eğitimi uzmanımız yok, üç tane fizik tedavi uzmanımız var, fizyoterapistimiz var.” diyerek aktiviteleri fizyoterapistlerin yaptığını dile getirmektedir.

Öğrenci değerlendirme alt temasına ilişkin müdürlerin görüşleri incelendiğinde; özel gereksinimli öğrencileri gözlemlemek, değerlendirmek ve sportif aktivitelere yönlendirmekle ilgili bazı kurumların çabası olduğu görülmüştür. Genel bir değerlendirme yapan beyaz kurum müdürü “Spor mutluluktur bence. Mutlu oldukları için, mesela bizim kurumumuzda spor dört dörtlük her anlamıyla yapılsaydı, buraya çocukların daha mutlu geleceğini düşünüyorum.” diyerek öğrenci gözlemini aktarmaktadır. Mavi kurum müdürü “...Arkadaşlarımız elemelerden geçirdi çocukları ona göre çocuklar yönlendirildi. ...kulüp bazında sporculuğa seçildi.” diyerek çocukların sıkı bir değerlendirme sürecinden sonra yönlendirildiğini ifade etmektedir. Mor kurumda da aynı şekilde değerlendirmenin olduğu görülmektedir: “Spor aktivitelerine katılacak olan çocuklarımız seçiliyor beden eğitimi öğretmeni tarafından.” Kurum müdürünün “...buraya gelip özel eğitim alıp da spor lisesinde okuyan öğrencimiz var.” sözü de yönlendirme ve gözlemin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Gri kurumda da her çocuğun yapabileceği bir aktivite olduğuna inanılarak gözlem ve yönlendirmeler yapılmaktadır. Gri kurum müdürü bu konuyu “...Aktivitelerin önemine de inanıyoruz gerçekten. Her çocuğu bir ek aktiviteye mutlaka yönlendiriyoruz yaptığımız testler, değerlendirmeler ve gözlem sonucunda...” sözleriyle dile getirmektedir.

Farkındalık çalışmaları alt temasına ilişkin müdürlerin görüşleri incelendiğinde; ailelere yönelik yapılan sportif farkındalık ve bilgilendirme ile kurumların çeşitli çabaları ve yönlendirmeleri olduğu anlaşılmaktadır. Beyaz kurum müdürü “yönlendirme yapıyorum özellikle bizim çocuklarımızda yüzmenin çok çok faydalı olduğunu düşünüyorum ve bu konuda yönlendirmeler yapıyorum.” ifadesinde bulunmaktadır. Sarı kurum müdürü “yaz döneminde mesela özellikle belediyelerin buradaki yerlerine yönlendiriyoruz. Her çocuk bekliyor çünkü değişiklik istiyor yani yüzme olur...” sözleriyle; Mavi kurum müdürü de farkındalık çalışmalarının yapıldığını “biz zaman zaman yaptığımız aile toplantılarında ya da birebir yaptığımız aile toplantılarında ve görüşmelerinde spor aktivitelerinin öğrencilere, ya da müziğin, çok faydalı olacağını anlatıyoruz zaten.” sözleriyle dile getirmektedir. Aynı şekilde mor kurum müdürü de “...Genelde olan toplantılarımızda bunları izah ediyoruz, veliler bunların farkında, anlatıldığında bir de farklılıkları görünce zaten kendileri getiriyorlar.” sözleriyle; gri kurum müdürü de “...velilerimize de bunun önemini anlatıyoruz. Aktif olarak var olduğumuzda bu tarz gösterilerde, yarışlarda çocukların motive olduğunu görmek bir şeyler başarabildiklerini gören aileler de, gerçekten evet işe yarıyormuş, bunun farkına varıyorlar zaten. Çevrede de bu şekilde farkındalık yaratabildiğimize inanıyorum.” sözleriyle yönlendirme ve farkındalık çalışmalarının yapıldığını ve uygulamalara katılan çocuklardaki olumlu değişimleri gözlemleyen ailelerin sporu daha da benimseyerek çocuklarına destek olduklarını vurgulamaktadırlar. Ayrıca gri kurum müdürü farkındalık ve yönlendirme çalışmalarına ek olarak takip çalışmalarının da olduğunu şu sözleriyle anlatmaktadır: “Özellikle takibini yaptığımız aileler de var. Hala yazılmadınız mı? Hala bir yere gitmediniz mi? Mutlaka gidin şeklinde...” Sonuç olarak kurumların kendi çabaları ile çocukların spora yönlendirilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Karşılaşılan engeller alt temasına ilişkin müdürlerin görüşleri incelendiğinde; kurum her ne kadar çocuğu beden eğitimi ve spor uygulamalarına yönlendirse de, gönderse de, anlatsa da çocukların çeşitli sebeplerden dolayı aktivitelere katılmama ya da devam edememe gibi engelleri ortaya çıkabilmektedir. Bu konu hakkında sarı kurum müdürü “biz yönlendiriyoruz ama veli istemese biz de bir şey yapamıyoruz.” şeklinde düşüncesini dile getirmektedir. Diğer yandan velilerin maddi imkansızlıkları sarı kurumun müdürü (“...zaten gelen velilerimizin %90’ı maddi olarak zayıf veliler.”) beyaz kurumun müdürü (“Maalesef genel anlamda maddi olarak hani bir külfete neden olduğu için velilerimiz bu anlamda yeterli olamıyorlar.”) ve turuncu kurum müdürünün (“Ailelerle görüşüyoruz ama genellikle sosyoekonomik düzeyi düşük aileler olduğu için bu bir dezavantaj oluyor.”) sözleriyle engel olarak ortaya çıkmaktadır. Ailelerin maddi ve manevi desteğine değinen mor kurum müdürü müsabakalarla

ilgili örneklerle durumu anlatmaya çalışmaktadır: “Yapılan müsabakalarda il dışına gidişlerde çok büyük sıkıntı oluyor. Bu çocukların tek başına sorumluluğunu alıp da götürüyorsunuz üç tane bile olsa... bireysel hep yanlarında birilerinin gelmesi gerekiyor. Onda da gelebilecek aileler var gelemeyecek aileler var.” Ulaşım da beyaz kurum müdürüne göre özellikle bedensel engellilerin spora katılımında bir engel olarak görülmektedir: “Özellikle bedensel yetersizliği olan çocuklarda ulaşım çok büyük sıkıntı. Kendi araçları yoksa bir yerden bir yere gitmede çok fazla sıkıntı yaşıyorlar. Gittikleri yerlerde de bazı engellerle karşılaşınca ister istemez bu bireyleri spordan uzaklaştırıyor.” Aslında bir noktada “...kendi araçları yoksa...” diyerek ailenin maddi imkansızlıklarına da değinmektedir. Bir diğer engel olarak da yine sarı kurum müdürü “Çocuğu bir spor salonuna götürüremiyorum ben. Götürmek hem benim için maddi hem de manevi zorluk. Yani götürüyorsun servisteki yakıtı es geçiyorsun, bu sefer çocuğu oraya götürdüğünde düşse bir şey gelse başına bütün sorumluluk sende.” sözleriyle yönetmelik engelini de aktarmaktadır. Çocukların bağışıklık sistemlerinin de bir engel olarak ele alındığı da görülmektedir. Mor kurum müdürü yüzme branşına değinerek “Haftanın belli günlerinde yüzme kursu veriyor. Fakat maalesef bu başlanıyor ama bir türlü devam etmiyor çocuklar çok sık hastalandıkları için. Bizim çocuklarımız özel oldukları için çok sık hasta oluyorlar.” şeklinde ifade vermektedir. Turuncu kurum müdürü ise yine yüzmeye atıfta bulunarak “...bağışıklık sistemleri çok düşük olduğu için çocuklar yüzmede çok çabuk hastalanabiliyorlar.” ifadesinde bulunmaktadır. Pembe kurum müdürü karşılaşılan farklı bir engeli şöyle dile getirmektedir; “...dışarıda bir parkımız olsaydı daha iyi olurdu. Onun yerine de velilerimizin, biliyorsunuz sigara içmek yasak ama, bahçede dahil istedikleri için bir tane çardak yaptık oraya.” sözleri çocukların oyun alanlarından kısarak velilerin bekleme, sigara içme alanlarının yapıldığını ortaya koymaktadır.

Gelişime katkı alt teması incelendiğinde; müdürlerin beden eğitimi ve spor uygulamalarının çocukların farklı gelişim alanlarına etki etmesine yönelik farklı görüşleri tespit edilmiştir. Yeşil kurum müdürü sosyal gelişime yönelik katkıdan bahsederek “çok hareketli çocuklarda, kural tanımayan çocuklarda çok olumlu etkileri var. Bir kere kuralları öğreniyor, sıra olmayı, arkadaş ilişkilerinde düzelmeye oluyor.”; Beyaz kurum müdürü “...bir kere sosyal gelişimlerinde çok büyük katkısı olacaktır, özgüven anlamında çok büyük katkısı olacaktır.”; Mor kurum müdürü ise “Grup sporları yaptıkları zaman bir şeyi birlikte yapmanın, doğru yaparlarsa sevincinin hepsinin, yanlış yaparlarsa bütün grubun olduğunu öğreniyorlar.” ifadelerinde bulunmaktadır. Pembe kurum müdürü “eğlenceli şeyler müzik, resim ve spordur, beden eğitimidir. En eğlenceli de beden eğitimidir. Oyundur yani.” önemine değinmektedir. Yeşil kurum müdürü “burada başarıma duygusunu yaşıyorlar, motivasyonları yükseliyor, bunun gibi çok yararlı etkileri var.” sözleriyle; mor kurum müdürü “en önce özgüvenleri için, çocuk bir şeyi yapabiliyorum, başarabiliyorum anlamında, bencilliğini atıyorlar.” ifadesiyle; gri kurum müdürü “...gözlemledik, inanılmaz bir özgüven artışı oluyor. Başarabildim duygusu...” sözleriyle ruhsal gelişimin önemine değinmektedirler. Ayrıca “çocuğun burada tutum davranışları bile değişiyor yani daha agresif çocuğun daha ılımlı olduğunu görebiliyoruz.” (Gri kurum müdürü). Beden eğitimi ve spor uygulamalarında disiplin bir diğer katkı olarak ortaya çıkmaktadır: “ben sporun en çok kazandırdığı fiziksel beceriden önce insanın hayatında disiplin olduğunu biliyorum, gerçekten bu disiplin hayatı boyunca çocuğun okul yaşantısına, ders çalışmasına, mesleki başarısına kadar yansıyor.” (Mor kurum müdürü). “Daha çok kurallara uyar hale geldiğini görüyoruz ki kural çok önemli sporda çocukları disipline edebiliyor bu şekilde” (Gri kurum müdürü). Yapılan görüşmelerde müdürlerin farklı gelişimsel alanlara olan etkisine değinseler de uyarlanmış beden eğitimi ve sporun çocukların gelişimsel alanlarına katkı sağladığı belirtilmiştir.

Akademik başarıya yönelik mavi kurum müdürü “...yeteneği olan öğrenciler ya da bedensel gelişimlerini tamamlayacak çocuklarımız kendilerini ifade edeceklerdir bu derslerde açık açık. Dolayısı ile kişinin karakteri de gelişecektir. Psikolojisi rahatlayacaktır, kendini ifade edebilecektir, bu şekilde gelişen bir çocukta Türkçe ve matematik derslerinde çok daha, yani sözel ve sayısal derslerde akademik başarıları çok daha fazla olacaktır diye düşünüyorum.” sözleriyle akademik başarı etkisini özetlemektedir. Gri kurum müdürü de yine akademik başarıya yönelik “O, diğer akademik başarısına da yansıyor.” şeklinde ifade bulunmaktadır. Yeşil kurum müdürü “Alt katımızda oyun amaçlı bir salon yarattık. Motivasyon amaçlı kullanıyoruz. İşte derse karşı isteksiz olan çocuklara karşı kullanıyoruz bunu örneğin işte çocuk dersi dinlemek istemiyor, yazmak istemiyor, okumak istemiyor, öğretmeni ödül olarak teneffüste çocukla bu oyun salonunu kullanıyor.” diyerek akademik gelişime destek amaçlı olarak da kullandıklarından bahsetmektedir. Diğer yünden pembe kurum müdürü “Akademik eğitime bir katkı sağlamaz. Ama çocuğun öz bakım becerilerini, sosyal yaşamına, sıra beklemedir, kaynaşmadır onlara tabii ki de fayda sağlıyor. Yani benlik saygısı kazanmasını sağlıyor. Özgüveni geliştiriyor yani bu zaten önceden beri biliniyor.” diyerek farklı bir bakış açısı sergilemektedir. Mor kurum müdürü, otizm spektrum bozukluğuna örnek vererek, otizmde akademik beceri gelişimi için beden eğitiminden, komut yönteminden faydalandığından bahsetmektedir: “otistik çocuklarımız var, biz mesela komut çalışırken zorlandığımız zaman, beden eğitimi öğretmeninden çok yardım alıyoruz. Komut almayı daha rahat öğrenip bizle iletişimi daha iyi oluyor. Bireysel derslerde, bir düzene

girmeyi bir şey dinlemesi gerektiğini orda alıyor. Bunları sporda alınca biz bireysel derslerde birebir çalışırken daha rahat ettiğimiz oluyor. Yardım alıyoruz beden eğitimi öğretmenimizden o çocuklar için.” Yeşil kurum müdürü de özgül öğrenme güçlüğü üzerinden bir örnek açıklamada yapmaktadır: “...mesela özgül öğrenme güçlüğü çocuklar özellikle sağını solunu karıştırıyor. Yön bulma problemleri oluyor. Bedensel koordinasyonlarında problemler oluyor. Motor becerilerinde sıkıntılar oluyor. Bisiklete binme becerisinde zayıf. Bunların hepsinin gelişmesi için bu tür çalışmaların yapılmasına kesinlikle ihtiyaç var.” Turuncu kurum müdürü de çocukların doğru spora yönlendirilmesine dikkat çekmektedir: “Doğru spora kanalize edilirse olumlu yönde davranış problemlerini çözeceğini düşünüyorum.” Yapılan görüşmelerde uyarlanmış beden eğitimi ve sporun öğrencilerin akademik başarısını olumlu etkilediği yönünde görüşler alınmıştır.

Erken eğitim alt teması incelendiğinde; Turuncu kurum müdürü “0-6 yaş arası ne yapılabilirse özel gereksinimli çocuklarda hem zihinsel hem bedensel gelişimi açısından bu süreci kaçırmamak gerektiğini düşünüyorum ben. Toplumdan uzaklaştırmak yerine topluma kazandırmamız gerekiyor.” sözleriyle erken eğitimle ilgili düşüncelerini aktarmaktadır. Diğer kurumlarda sözleriyle erken eğitime vurgu yapmaktadırlar: “Erken tanı erken çözüm oluyor. Ne kadar erken başlarsa o kadar faydası oluyor.” (Sarı kurum müdürü). “Ne kadar erken başlarsak o kadar iyi, okul öncesi dönemden başlamak tabii ki alışkanlık kazanmak açısından son derece önemli.” (Yeşil kurum müdürü). “...disiplin temel anlamda çok küçük yaşta almaya başlarsa bunun da en güzel yolu sporla verilmesi...” (Mor kurum müdürü). “Spor yapma alışkanlığını küçük yaşta kazanan bireylerin ileride daha fazla spor yaptığını ya da bunu bir hayat düzeni haline getirdiğini görebiliyoruz. O yüzden bir disipline olabilmek, çocuğunun kendini özgürce ifade edebilmesi için küçük yaş grubu daha önemli...” (Gri kurum müdürü). Yapılan görüşmeler sonucunda kurum müdürleri özel gereksinimli çocuklarda erken dönemde spor alışkanlığı kazandırmanın önemli olduğunu vurgulamışlardır.

Tartışma

Çalışmada özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim ortamlarından biri olan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yürütülen eğitim hizmetlerinin daha işlevsel hale gelmesi adına eğitimin ayrılmaz bir parçası olan beden eğitimi ve spor uygulamalarının durumu ve müdür görüşlerinin önemli olması noktasından hareketle bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

Görüşmeler neticesinde MEB gölgesi ana teması altında, yönetmelik engelleri alt temasına ilişkin müdürlerin görüşleri incelendiğinde, Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliğinde, beden eğitimi ve spor uygulamalarıyla ilgili bir madde yer almadığını belirtmişlerdir. Bununla ilgili herhangi bir şart koşulmadığından, kurum, uyarlanmış beden eğitimi ve spor uygulaması yapmak istediğinde bir takım yönetmelik engelleriyle yüz yüze gelmek zorunda kaldıklarını bildirmişlerdir. Genel olarak kurumlarında uyarlanmış beden eğitimi ve spor uygulamalarının olmasının öğrenciler için de faydalı olacağından yönetmelik engellerinin giderilmesi yönünde olumlu bir bakış açısı olduğu söylenebilir. Yapılan çalışmalara da kurumlarda beden eğitimi uygulamalarıyla ilgili yasal engellerle karşılaşıldığı bulgusuna ulaşılmıştır (İnce, 2017; Nalbant & Izgar, 2018; Orhan, vd., 2017). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yapılan uyarlanmış beden eğitimi ve spor uygulamaları üzerine bilimsel çalışmalar incelendiğinde çocukların gelişimsel alanları ve sosyal davranışları üzerine olumlu etkileri olduğu belirtilmiştir (İlhan, 2009; Karakaş, 2018; Yılmaz, 2019). Araştırma sonuçları çalışmada yönetmelik engelleri alt temasına ilişkin müdürlerin görüşlerinden elde edilen bulguları destekler niteliktedir. MEB gölgesi ana teması altında oluşturulan kurum inisiyatifi alt temasına ilişkin müdürlerin görüşleri incelendiğinde; kurumların çoğunda beden eğitimi ve spor uygulamasıyla ilgili MEB Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliği’nde yer almayan beden eğitimi ve spor uygulamasının aslında kurumun kendi imkanları ve inisiyatifleri ile uygulandığına yönelik görüşler elde edilmiştir. Bu doğrultuda inisiyatif alıp uyarlanmış beden eğitimi ve spor uygulamaları yapan kurumların farkındalıklarının daha yüksek olduğu, çocukların gelişimlerini desteklemek adına bütüncül bir yaklaşım sergiledikleri söylenebilir. Amerikan Ulusal Otizm Merkezi de (2015) özel gereksinimli öğrencilerin yaşam kalitesinin en üst düzeye çıkarılması adına Umut Vadeden Uygulamalar başlığı altında egzersiz uygulamalarını önermektedir. Yapılan çalışmalar da incelendiğinde bu merkezlerde düzenli yapılan beden eğitimi ve spor uygulamalarının özel gereksinimli bireylerin gelişimsel alanları üzerine etkileri bildirilmiştir (Çevik & Kabasakal, 2013; İlhan, 2008; Polfuss vd., 2018).

Eğitimci özellikleri ana temasında, eğitimcinin kişilik özellikleri alt temasına ilişkin müdürlerin görüşleri incelendiğinde; çocukların uyarlanmış beden eğitimi ve spor uygulamalarını uzman eğitimciler eşliğinde yapması beklendiğinde, eğitimcilerin kişilik özelliklerinin önemli olduğu görülmektedir. Nitekim öğretmenlik bilgi ve beceri gibi alan yeterlilikleri gerektirdiği kadar tutum ve davranış gibi duyuşsal alan yeterlilikleri de gerektirmektedir. Öğretmenin kişiliğinden tavır ve davranışlarına kadar pek çok özelliği, öğrenciler üzerinde

olumlu veya olumsuz izler bırakabilmektedir (Köse & Bedir, 2020; Önen, 2012). Yapılan çalışmalarda öğretmen kişilik özellikleri ve mesleki yeterlilikleri arasında tarafsızlık, liderlik, dışa dönüklük ve sakinlik, destekleyici olma, neşeli olma gibi faktörlerde anlamlı ilişki gösteren çalışmalar mevcuttur (Kalafat, 2012; Kırdök & Doğanülkü, 2018; Manley, 1995; Murray, 1975). Bu sebeple özel eğitim ihtiyacı olan bireylerle çalışacak eğitimcilerin en üst düzeyde fayda sağlayabilmesi için kişilik özelliklerinin önemini ve gerekliliğinin ortaya çıktığı söylenebilir. Eğitimcinin mesleki özellikleri alt temasına ilişkin müdürlerin görüşleri incelendiğinde; kurum müdürlerinin uyarlanmış beden eğitimi ve spor derslerinin alan uzmanları tarafından yürütülmesi gerektiğini ve özel gereksinimli çocuklar ile çalışacak uzmanların alan deneyimli olması gerekliliğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin mesleki yeterliliklerinin yanında öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetlerinden en üst düzeyde faydalanabilmelerini sağlamak için, özel alan yeterliliklerine sahip olması gerekliliği vurgulanmaktadır (Karabulutlu & Pulur, 2017). Çağın eğitim gereklilikleri, öğretmenlere yüklenen yeni anlamlar, öğrencilerin farklılaşan ihtiyaçları bireylerin eğitimleri konusunda yeni yaklaşımları ortaya çıkarmıştır. Türkiye’de özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinde görev alacak eğitimcilerin yetiştirilmesi hususunda engellilerde egzersiz ve spor bilimleri bölümlerinin açılması ve açılmaya devam ediyor olması ile rekreasyon bölümlerinde terapötik rekreasyon alanında uzman bireylerin yetiştirilmesi, bu yaklaşımın benimsenmesi ile gerçekleşmiştir. Var olan beden eğitimi ve spor öğretmenliği programlarında ilgili öğrencilerin mesleki eğitimleri ağırlıklı olarak özel gereksinimli bireyler üzerine yürütülmektedir. Bu sebeple önerilen alan uzmanlarının arasında beden eğitimi ve spor öğretmenliği bulunmamaktadır. Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümlerinde özel gereksinimli bireyler ile ilgili yedinci yarıyılta özel eğitim ve kaynaştırma dersi ile sekizinci yarıyılta uyarlanmış beden eğitimi ve spor gibi yalnızca iki adet ders müfredatta bulunmaktadır. Dolayısıyla engellilerde egzersiz ve spor bilimleri bölümleri ile rekreasyon bölümlerinde hem mesleki yeterlilik hem de özel alan yeterlilikleri doğrultusunda yetişen bireyler, özel gereksinimli bireylerin eğitim aldığı her ortamda gelişimlerine ve eğitim öğretimlerine katkı sağlayacak nitelikte yetiştirilmektedirler. Bu sebeple kurum müdürlerinin de üstünde durduğu alan yeterliliklerinin olması gerekliliği bu alandan mezun bireyler tarafından karşılanabileceği düşünülmektedir. Diğer yandan beden eğitimi ve spor öğretmenleri özel eğitim okullarına atabilmektedirler. Alan uzmanlarına da istihdam olanağı yaratılması gerektiği düşünüldüğünden kurumlarda uyarlanmış beden eğitimi ve spor uygulamalarının zorunlu hale gelmesi terapötik rekreasyon ve engellilerde egzersiz ve spor bilimleri uzmanlarının istihdamı açısından da önem arz etmektedir.

Diğer alt tema olan branş karmaşası incelendiğinde; yönetmelikte beden eğitimi ve spor uygulamaları, branş ve eğitmen ile ilgili bir ibare olmadığından, kurumların kendi bakış açılarına ve imkanlarına göre farklı branşlarda (fizyoterapist, okul öncesi, çocuk gelişimi vb.) eğitimcileri beden eğitimi ve spor uygulamalarına yönelik uygulamalardan veya aktivitelerden sorumlu tutabilmektedirler. Bunun sonucu olarak da ortak bir görüş ve uygulama yerine branş karmaşasının ortaya çıktığı düşünülmektedir. Farklı bir alanda yeterliliği olan bireyin başka bir alanda fayda sağlaması beklenemeyeceği gibi, çocuklar için de faydalı olmayacağı düşünülmektedir. Bu durum hem eğitimcinin yeterliliği olmadığı bir alanda uygulama ve bilgi zorlukları yaşamasına hem de öğrenci açısından beden eğitimi ve spor uygulamalarına yönelik yanlış tutumlar geliştirmesine sebep olabilir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde alanda uzman olmayan bireylerin uygulamalarının olumsuz yansımaları olduğu bildirilmiştir (Duman & Ulubey, 2008; Karataş & Baltacı, 2013). Bu sebeple verilen eğitimin doğruluğu ve aktarımı için nitelikli eğitim uygulamalarından ve uygulayıcılarından söz edilmesi gerekmektedir.

Beden eğitimi ve spora yönlendirme ana temasında, öğrenci değerlendirme alt teması incelendiğinde; özel gereksinimleri öğrencileri gözlemlemek, değerlendirmek ve sportif aktivitelere yönlendirmekle ilgili bazı kurumların çabası olduğu görülmektedir. Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda spor aktivitelerine yönlendirilmesi ve spor organizasyonlarına katılmaları özgüvenlerinin gelişmesine, bağımsızlaşmalarına ve sosyalleşmelerine katkı sağlamaktadır (Çevik & Kabasakal, 2013; İlkın vd., 2018; Kuruoğlu & Uzunçayır, 2020). Bu anlamda özel eğitim ihtiyacı bireylerin erken yaşta spora yönelik yeteneklerinin belirlenmesi ve yönlendirilmesinde alan uzmanlarının gerekliliği bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Türkiye’de uygulanan engelli politikalarında özellikle Gençlik Spor Bakanlığı’nın engeli olan öğrencilerin engeline uygun spor aktivitelerine katılabilmeleri için gerekli tedbirlerin alınması, özel eğitim kurumları arası sportif faaliyetleri geliştirme konusunda gerekli çalışmalar olduğu bilinmektedir (Mumcu, 2018). Bunların gerçekleştirilmesinde önemli faktörlerden biri de öğrencilerin alan uzmanları tarafından doğru bir şekilde amaca uygun değerlendirilmesi ve yönlendirilmesiyle olacağı düşünülmektedir. Farkındalık çalışmaları alt temasına ilişkin müdürlerin görüşlerinde, ailelere yönelik yapılan sportif farkındalık ve bilgilendirme ile kurumların çeşitli çabaları ve yönlendirmeleri olduğu anlaşılmaktadır. Çocukların spora yönlendirilmesinde aile ve sosyal çevre birincil dereceden etkilidir (İkizler, 2002). Devletin engelli spor politikalarında da engellilerin ailelerini, sporla elde edilebilecek kazanımlar konusunda bilgilendirmek, engellileri spora yönlendirmek için gerekli eğitim çalışmalarını yapmak yer almaktadır (Mumcu, 2018). Bu doğrultuda kurumlarda alan uzmanının bulunması, bu alana

yönelik yapılacak bilgilendirme, yönlendirme ve farkındalık çalışmalarının amaca ulaşmada etkili olacağı düşünülmektedir. Karşılaşılan engeller alt temasında, kurum her ne kadar çocuğu beden eğitimi ve spor uygulamalarına yönlendirse de, gönderse de, anlatsa da çocukların çeşitli sebeplerden dolayı aktivitelere katılmama ya da devam edememe gibi engelleri ortaya çıkabilmektedir. Bu engellerin hem ailelerin sosyo-ekonomik durumlarından hem de kurumların maddi imkânsızlıklarından kaynaklandığı görülmektedir. Yapılan araştırmalarda da kursların maliyeti, fiziksel aktiviteyi nerede ve nasıl yapacağını bilememe, ulaşımın uygun olmaması, fiziksel aktivite aletlerini kullanmayı bilmeme, aile ve toplumun bakış açısı gibi sebeplerden kaynaklandığı bildirilmiştir (Anderson vd., 2005; Heller vd., 2002; Rimmer vd., 2008). Engelli bireylerin düzenli fiziksel aktiviteye katılımı sağlıklarının korunması açısından da önem arz etmektedir (Philips vd., 2009). Bu sebeple bu engellerin en aza indirilmesi ve katılımın artırılması kurumlarda yönetmelik çerçevesinde beden eğitimi ve spor uygulamalarının zorunlu hale getirilmesi ve desteklenmesi ile çözülebileceği düşünülmektedir.

Gelişim bütünlüğü ana teması, gelişime katkı alt temasında, kurum müdürleri, beden eğitimi ve spor uygulamalarının çocukların gelişimsel alanları üzerine etkileri olduğunu, özellikle sosyal gelişim, kişilik gelişimi, ruhsal gelişim, motor gelişim ve akademik becerilerinin gelişimi üzerindeki etkilerini vurguladıkları görülmektedir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde beden eğitimi ve spor uygulamalarının engelli bireylerin bu gelişimsel alanlar üzerinde pozitif yönde etkileri olduğu belirtilmektedir (İlhan, 2009; Özer & Şahin, 2011; Şahin, 2015). Bu doğrultuda kurumlarda beden eğitimi ve spor uygulamalarının zorunlu olması kurumlardan hizmet alan bireylerin gelişimlerine ve toplumla bütünleşmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Erken eğitim alt teması incelendiğinde, kurum müdürlerinin genel olarak erken çocukluk dönemi eğitiminin önemini vurguladıkları ve beden eğitimi ve spor uygulamalarının ne kadar erken başlanırsa o kadar fayda sağlayacağı görüşünün hakim olduğu anlaşılmaktadır. Erken çocukluk, yaşamın 0-8 yaş arası kapsadığından, erken yaşlarda oluşturulacak temel, çocuğun tüm hayatı boyunca etkili olacaktır. Çocuğun okul öncesi dönemdeki yaşantıları ve deneyimleri onun ileriki yaşamı için temel oluşturur (Ercan, 2012; Güven & Azkeskin, 2014; Tunçeli & Zembat, 2017). Bu temelin oluşturulmasında hareket eğitiminin önemi ortaya çıkmaktadır. Hareket doğumla başlar ve bireyin yaşamı boyunca devam eder. Küçük çocuklarda öğrenilen hareket deneyimleri, gelişimin bütün yönleri için gereklidir. Özellikle yetersizliği olan çocukların gelişimleri göz önüne alındığında erken dönemde başlayacak beden eğitimi ve spor uygulamalarının, bu çocukların gelişimsel alanları için çok daha etkili olacağı söylenebilir. Bu da kurumlarda beden eğitimi ve spor uygulamalarının olması gerekliliğini ortaya çıkmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın sonucunda ulaşılan sonuçlar ele alındığında;

1. Elde edilen temalardan, kurumlarda resmi olarak beden eğitimi ve spor uygulaması olmasa da kurumların duyarlılığı, ilgisi ve çabası sayesinde kısıtlı ya da geniş çaplı beden eğitimi ve spor uygulamalarıyla ilgili hizmet ve yönlendirmelerin yapıldığı görülmektedir.
2. Kurumların, yönetmelikte beden eğitimi ve spor alanında bir modül eklenir ve bu konuda zorunlu tutulurlar ise beden eğitimi ve spor uygulamaları konusunda saha, materyal, uzman gibi tüm gereklilikleri yerine getirecekleri anlaşılmıştır.
3. Yönetmeliğin gölgesinde çaba harcayan, sportif uygulamaların özel gereksinimli çocuklara sağlayacağı yararların farkında olan kurum müdürleri için maddi ve manevi imkanları zorlamak, inisiyatif kullanmak eğitim için atılması gereken bir adım olarak görülmektedir. Bu kapsamda Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliği'nin özel eğitim kurumlarında personel görevlendirilmesine ait 7. Madde içerisinde zorunlu bulunması gereken personel kapsamında rekreasyon alan uzmanları ve engellilerde beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin de olması ve istihdam edilmesi gerekliliği genel görüş olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

4. Milli Eğitim Bakanlığı'nın, konu üzerine çalışma yaparak özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde uygulanan eğitim hizmetleri içerisine beden eğitimi ve spor modülünü eklenmesi,
5. Beden eğitimi ve spor uygulamalarını yapacak alan uzmanı personelin rekreasyon alan uzmanları, engellilerde beden eğitimi ve spor öğretmenlerini zorunlu bulundurulması,
6. Bu merkezlerde üniversitelerin Spor Bilimleri Fakültelerine bağlı, engelliler için beden eğitimi ve spor bölüm mezunlarının istihdam edilmesi,

- İleride yapılacak olan çalışmalarda katılımcı sayılarının artırılarak farklı illerde de incelenmesi ve kurumda çalışan diğer eğitimcilerin de görüşlerinin alınması önerilmektedir.

Yazarların Katkı Düzeyleri

Her iki araştırmacı da çalışma konusu belirleme, araştırma deseni, verilerin toplanması, verilerin analizi, ve çalışmanın raporlanması kısımlarında eşit şekilde katkı vermişlerdir.

Kaynaklar

- Al-Hadabi, B., Al-Zoubi, S., Bakkar, B., Al-Yahyai, F., Al-Gaseem, M., & Al-Qaryouti, I. (2021). Effects of an adapted physical education course on attitudes toward sport of Omani individuals with disabilities. *Universal Journal of Educational Research*, 9(2), 255-264. https://www.hrpub.org/journals/article_info.php?aid=10754
- Anderson, D., Bedini, L. A., & Moreland, L. (2005). Getting all girls into the game: Physically active recreation for girls with disabilities. *Journal of Park & Recreation Administration*, 23(4), 78-103. <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=asn&AN=19626749&site=ehost-live>
- Barton, L. (2017). Disability, empowerment and physical education. In J. Evans (Ed.), *Equality, education and physical education* (2nd ed.; pp. 43-54). Routledge.
- Cavkaytar, A., & Diken, İ. H. (2013). *Özel eğitim 2: Özel eğitim uygulamaları* (3. baskı). Vize Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2016). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (S. B. Demir, Çev.; 2. baskı). Eğiten Kitap Yayıncılık. (Orijinal kitabın yayın tarihi 2014)
- Çevik, O., & Kabasakal, K. (2013). Spor etkinliklerinin, engelli bireylerin toplumsal uyumuna ve sporla sosyalleşmelerine etkisinin incelenmesi. *International Journal of Social and Economic Sciences*, 3(2), 74-83. <http://ijses.org/index.php/ijses/article/view/105>
- Özer, D., & Şahin, G. (2011). Engelli bireyler için fiziksel aktivite: 2009-2010 çalıştayları sonuç raporu. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(2), 21-28. <https://dergipark.org.tr/en/pub/gbesbd/issue/28047/298159>
- Doğaroğlu, T., & Dümenci, S. B. (2015). Sınıflarında kaynaştırma öğrencisi bulunan okul öncesi öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ve erken müdahale hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1(2), 460-473. <https://dergipark.org.tr/en/pub/hsbfd/issue/7893/103909>
- Duman, B., & Ulubey, Ö. (2008). Öğretmen adaylarının benimsedikleri eğitim felsefelerinin öğretim teknolojilerini ve interneti kullanma düzeylerine etkisi ile ilgili görüşler. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, 95-114.
- Ercan, Z. G. (2012). Erken çocukluk eğitimi. Y. Fazlıoğlu (Ed.), *Erken çocukluk gelişimi ve eğitimi* içinde (ss. 121-134). Paradigma Akademi.
- Filazoğlu-Çokluk, G., Kırmoğlu, H., Öz, A. Ş., & İlhan, E. L. (2015). Beden eğitimi ve sporun hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan çocukların benlik kavramlarına etkisi. *Uluslararası Spor Kültürü ve Bilimi Dergisi*, 3(Özel Sayı 3), 55-72. <https://dergipark.org.tr/en/pub/intjscs/issue/8669/108236>
- Goodway, J. D., Ozmun, J. C., & Gallahue, D. L. (2019). *Understanding motor development: Infants, children, adolescents, adults*. Jones & Bartlett Learning.
- Güven, G., & Azkeskin, E. (2014). Erken çocukluk eğitimi ve okul öncesi eğitim. İ. H. Diken (Ed.), *Erken çocukluk eğitimi* içinde (ss. 2-50). Pegem Akademi.
- Heler, T., Hsieh K., & Rimmer J. (2002). Barriers and supports for exercise participation among adults with down syndrome. *Journal of Gerontological Social Work*, 38(1-2), 161-178. https://doi.org/10.1300/J083v38n01_03
- Hodge, S. R., Lieberman, L. J., & Murata, N. M. (2017). *Essentials of teaching adapted physical education: Diversity, culture, and inclusion*. Routledge.
- Ilkim, M., Kalaycı, M. C. K., Güleröğlu, F., & Gündoğdu, C. (2018). Down sendromlu çocuklarda sportif etkinliklere katılma durumuna göre sosyal uyum ve beceri düzeyinin incelenmesi. *İnönü University International Journal of Social Sciences*, 7(1), 162-172.
- İkizler, H. C. (2002). *Spor, sağlık ve motivasyon*. Alfa Basımevi.
- İlhan, L. (2008). Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarda beden eğitimi ve sporun sosyalleşme düzeylerine etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1), 315-324. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefdergi/issue/49101/626554>

- İlhan, L. (2009). Zihinsel engelli çocuğu olan anne-babaların çocuklarının özel eğitimleri sürecinde beden eğitimi ve spor etkinliklerine yaklaşımlarının değerlendirilmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 38-48. <https://dergipark.org.tr/en/pub/bsd/issue/53581/713986>
- İnce, G. (2017). Otizm spektrum bozukluğu olan çocuğa sahip ebeveynlerin spor ile ilgili görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(1), 109-124. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ozelegitimdergisi/issue/28499/302891>
- Kalafat, S. (2012). Lise öğretmenleri kişilik özelliklerinin öğretmen yeterliliklerine etkisi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3, 193-200. <https://dergipark.org.tr/en/pub/higheredusci/issue/61479/918022>
- Karabulutlu, Z., & Pular, A. (2017). Beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki yeterliği ve eğitimlerinin özel alan yeterliklerine etkisinin incelenmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(3), 171-176. <https://dergipark.org.tr/en/pub/sportmetre/issue/41297/499048>
- Karakaş, G. (2018). *Hafif düzeyde zihinsel engelli çocuklara uygulanan serbest zaman aktivitelerinin fiziksel uygunluk ve motor gelişimleri üzerine etkisi* (Tez Numarası: 517136) [Doktora tezi, Sakarya Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Karataş, Z., & Baltacı, H. (2013). Ortaöğretim kurumlarında yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine yönelik okul müdürü, sınıf rehber öğretmeni, öğrenci ve okul rehber öğretmenin psikolojik danışman görüşlerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 427-460. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefad/issue/59471/854621>
- Kırdök, O., & Doğanülkü, H. A. (2018). Öğretmenlerin mesleki bağlılıklarının yordayıcısı olarak kişilik özellikleri. *Electronic Turkish Studies*, 13(19). <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13781>
- Köse, F., & Bedir, G. (2020). Öğretmen adaylarının duygu ve kişilik özellikleri ile öğretim yeterlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 9(4), 1177-1203. <http://cije.cumhuriyet.edu.tr/en/pub/issue/58514/687467>
- Kuruoğlu, M. Y. A., & Uzunçayır, D. (2020). Zihinsel yetersizliği olan çocuklarda uyarlanmış su içi egzersizlerin sosyal beceriler üzerine etkisi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 25(2), 117-126. <https://dergipark.org.tr/en/pub/gbesbd/issue/53526/671969>
- Manley, F. (1995). *Classroom personalities of effective teachers within a technical college setting* [Doctoral Dissertation, Western Michigan University] ProQuest Dissertations and Theses Global. <https://www.proquest.com/docview/304243397?pq-origsite=gscholar&fromopenview=true>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: A sourcebook of new methods*. Sage.
- Mumcu, H. E. (2018). *Engelli spor politikaları (Avrupa Birliği ülkeleri ile Türkiye karşılaştırması)*. Akademisyen Kitabevi.
- Murray, H. G. (1975). Predicting student ratings of college teaching from peer ratings of personality types. *Teaching of Psychology*, 2(2), 66-69. https://doi.org/10.1207/s15328023top0202_4
- Nalbant, S., & Izgar, N. (2018). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi kurumlarının beden eğitimi öğretmeni istihdamına bakış açısı. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 68-83. <https://doi.org/10.53434/gbesbd.900837>
- Ulyana, P., Tetiana, P., Olha, R., & Myroslava, D. (2016). Improvement features of the Ukrainian physical education system. *Journal of Physical Education and Sport*, 16(1), 113. <http://efsupt.ro/images/stories/nr1.2016/art%2019.pdf>
- Uluğ, E. (2015). Motor gelişimi. S. Seven (Ed.), *Çocuk gelişimi içinde* (ss. 120-140). Vize Yayınları.
- Orhan, B. E., Yarımkaya, E., & İlhan, E. L. (2018). İki farklı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinin fiziksel aktivite profilinin incelenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 110-126. <https://dergipark.org.tr/en/pub/omuspd/issue/38700/324105>
- Orlić, A., Pejčić, B., Lazarević, D., & Milanović, I. (2016). The predictors of students' attitude towards inclusion of children with disabilities in physical education classes. *Fizička Kultura*, 70(2), 126-134. <http://scindeks.ceon.rs/article.aspx?artid=0350-382816021260>

- Önen, A. S. (2012). Öğretmen adaylarının kişilik özellikleri ve duygusal zekâ düzeylerinin stresle başa çıkmalarına etkileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/87286>
- Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliği. (2012). T.C. Resmî Gazete, (28296), 18 Mayıs 2012.
- Philips M., Flemming N., & Tsintzas K. (2009). An exploratory study of physical activity and perceived barriers to exercise in ambulant people with neuromuscular disease compared with unaffected controls. *Clinical Rehabilitation*, 23, 746- 755. <https://doi.org/10.1177/0269215509334838>
- Polfuss, M. L., Forseth, B. M., Schoeller, D. A., & Papanek, P. E. (2018). Accuracy of parent and child self-reported physical activity in children with special needs: A pilot study. *Medicine ve Science in Sports ve Exercise*, 50(5), 451. <https://oce.ovid.com/article/00005768-201805001-01480?sequence=1&clickthrough=y>
- Rimmer, J. H., & Rowland, J. L. (2008). Physical activity for youth with disabilities: A critical need in an underserved population. *Developmental Neurorehabilitation*, 11(2), 141-148. <https://doi.org/10.1080/17518420701688649>
- Sarol, H., Güloğlu, N., Gürkan, R., & Budak, D. (2022). Özel eğitim kurum yöneticileri perspektifinden uyarlanmış fiziksel aktivite uygulamaları: Fenomenolojik bir yaklaşım. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 36-52. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1051940>
- Sukan, H. D. (2013). *Fiziksel aktivitenin zihinsel engelli çocukların sosyalleşmesine etkisi* (Tez Numarası: 340898) [Yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sülün, K., & Girli, A. (2016). İlköğretim genel eğitim sınıfı ile özel eğitim sınıfında öğrenim gören kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerilerinin incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(13), 1-24. <https://dergipark.org.tr/en/pub/baebd/issue/31813/349075>
- Şahin, A. (2015). Engellilerde sosyal gelişim yetersizlikleri: Sosyalleşme sürecinde sporun faydaları. *Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 20-28. <https://www.idealonline.com.tr/IdealOnline/lookAtPublications/paperDetail.xhtml?uId=27081&>
- Wilhelmsen, T., & Sørensen, M. (2017). Inclusion of children with disabilities in physical education: A systematic review of literature from 2009 to 2015. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 34(3), 311-337. <https://doi.org/10.1123/apaq.2016-0017>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A., & Soyer, F. (2019). *Beden eğitimi ve oyun uygulamalarının hafif düzey zihinsel engelli çocukların fiziksel uygunluk, eğitsel performans ve okul sosyal davranışları üzerine etkisi*. Gazi Kitabevi.
- Yılmaz, A., & Mirze, F. (2020). Box box on the shelve tell me the effects of adapted plays onphysical fitness in autism spectrum disorder. *Journal of Education and Learning*, 9(1), 110-118. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1241019>
- Yılmaz, A., Aydın, M., Bahadır, T. K. & Soyer, F. (2019). A study of participation motives in sports loneliness anddepression levels of children with specific learning disabilities in terms of some variables. *Journal of Human Sciences*, 16(4), 978-998. <https://doi.org/10.14687/jhs.v16i4.5600>

Directors' Views on Adapted Physical Education and Sports Practices in Special Education and Rehabilitation Centers

Gizem Karakaş ¹

Atike Yılmaz ²

Abstract

Introduction: This study aimed to determine the current situation regarding physical education and sports practices for special needs students in special education and rehabilitation centers and to analyze the views of the directors of these institutions in detail.

Method: The case study design used for qualitative research was employed. The research was conducted in nine institutions operating in the Izmit district of Kocaeli province, Turkey, via selection through easily accessible case sampling. The directors of the institutions were interviewed individually following semi-structured interview forms. The data obtained were analyzed using the content analysis method.

Findings: In line with the opinions expressed by the participants, four main themes and ten sub-themes emerged. The main themes identified were the shadow of the Ministry of National Education, educator characteristics, guidance toward physical education and sports, and integrity of development.

Discussion: Although there are no official guidelines for physical education and sports, services and guidance pertaining to physical education and sports exist thanks to the sensitivity and efforts of the institutions. The participating directors revealed the desire to add a module in physical education and sports to the regulations, and they are committed to fulfilling the relevant requirements. For the directors of the institutions, who undertake their efforts in the shadow of the regulations and are aware of the benefits that sports practices will provide to children with special needs, using their initiative and whatever financial and moral means are at their disposal are viewed as necessary steps to be taken in the name of education. Within this context, physical education and sports teachers and recreation leader should also be included and employed as personnel in such institutions, a condition that should be considered mandatory in the Special Education Institutions Regulation of the Ministry of National Education.

Keywords: Special education and rehabilitation center, adapted physical education and sports, students with special needs, opinion, director.

To cite: Karakaş, G., & Yılmaz, A. (2023). Directors' views on adapted physical education and sports practices in special education and rehabilitation centers. *Ankara University Faculty of Educational Sciences Journal of Special Education*, 24(3), 419-434. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.1039723>

¹**Corresponding Author:** Assist. Prof., Sakarya University of Applied Sciences, E-mail: gdogduay@subu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-6317-6367>

² Assoc. Prof., Muş Alparslan University, E-mail: atiketan@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4489-9671>

Introduction

The impact of early childhood years on the child's development is undeniable. Children who are developmentally delayed compared to their peers should begin benefiting from the early education services available to them to minimize the impact of developmental disabilities and associated risk factors, as well as implement the necessary measures (Cavkaytar & Diken, 2013). Following an educational performance evaluation, children with developmental disabilities must be placed in the most appropriate educational environment and receive special education support. Special education and rehabilitation centers, which constitute the special education support and education environment, operate in line with clause N of Article 3 of the Special Education Institutions Regulation (SEIR) of the Turkish Ministry of National Education (MNE). These institutions take part in "all of the studies conducted to eliminate or minimize the effects of disabilities in individuals with disabilities, to maximize their abilities, ensure their adaptation to society, and to develop their basic self-care skills, independent living, and professional skills" (SEIR, 2012). The objectives of the education services provided in special education and rehabilitation centers as per Article 5 also include the following: "a) to prepare individuals for life in line with their interests, needs, abilities, and competencies by using special methods, personnel, tools, and equipment; b) to cultivate productivity so that individuals can work in cooperation with and adapt to their environment, and; c) to implement support training activities in order to ensure that individuals can adapt to society as well as develop basic self-care and independent living skills" (SEIR, 2012).

As per the special education services directive defining the objectives of educational support programs, students should receive education and support in all fields and disciplines (SEIR, 2020). In this respect, the importance of both the diversity of the courses and the competence of the field-specific personnel in supporting the developmental areas of the individuals in need of special education through the educational support services provided in the centers becomes evident. However, the educational support courses offered by these centers exclusively involve academic skills (Doğaroğlu & Dümenci, 2015; SEIR, 2012; Sülün & Girli, 2016). Together with the modules of Turkish, mathematics, cognition self-care found in the Educational Performance Evaluation Forms prepared in the Guidance and Research Centers (GRC) and used in educational evaluations, there is also a psychomotor skills module to evaluate the motor development of children requiring special education. Motor development is defined as the mobilization of the organism in parallel with the physical growth and development of the central nervous system (Uluğ, 2015). Goodway et al. (2019) defined it as changes in observable motor behaviors that progress throughout life as a result of the interaction of maturation and learning. The importance of physical education and athletic activity cannot be denied, especially as they support and improve motor development. Although the contribution of physical education and athletic activity to motor development and other developmental areas of children requiring special education is well understood, they also impact and cultivate skills for daily life, self-care and social life while facilitating the child's general development (Barton, 2017; Filazoğlu et al., 2015; Hodge et al., 2017; Orlić et al., 2016; Wilhelmssen & Sørensen, 2017; Yılmaz & Mirze, 2020; Yılmaz et al., 2019). Hence, in special education and rehabilitation centers where children receive supportive education, physical education and sports practices adapted according to the principle of the integrity of development are also important for the psychomotor module assessments performed by physical education experts and to support children's development. Despite being limited in number, studies in Turkey have investigated parents' thoughts on the subject (Ince, 2017; Sukan, 2013), barriers to the participation of people with disabilities in sports (Nalbant & Izgar, 2018), and the views of institution directors on adapted physical education lessons in institutions (Orhan et al., 2017; Sarol et al., 2022). In the studies conducted, results were obtained that adapted physical activity contributes greatly to individuals with special needs, is important in the selection of the rehabilitation center, the awareness of the directors of the institution is high, but there is no demand for these applications from the families. The current study is distinguished from previous studies in the literature in that it includes institutions that both have and have not implemented adapted physical education and sports practices, interrogating the managers concerning the requirements of these practices, the qualifications of the relevant personnel, the requirements of the personnel trained in the field and the necessity of making physical education and sports mandatory. Adapted physical education and sports practices have been carried out in schools and institutions where individuals with special needs receive education, and regulations exist for these practices (Al-Hadabi et al., 2021; Ulyana et al., 2016). However, in accordance with Turkish regulations, trainers and experts in the field of physical education and sports for disabled individuals are not considered compulsory personnel in such institutions, as no module includes the basic concepts of adapted physical education and sports or how to implement and evaluate them (SEIR, 2019).

Considering the effects of physical education and sports practices on motor development, the adapted physical education and sports module should be updated by incorporating psychomotor skills. Given the age ranges of the students receiving supportive education and the aims of the institutions, teachers and experts trained in physical education and sports for disabled individuals are necessary. The views of educators in contact with students in need of special education are of the utmost importance in determining these requirements. Therefore, the present study was conducted to determine the current situation regarding the adapted physical education and sports practices implemented for special needs students in special education and rehabilitation centers and to examine the views of their directors in detail. The reason for choosing the directors is that they are responsible for the planning and execution of education and training activities. For this purpose, we sought answers to the following questions:

1. What are the requirements or training that involve adapted physical education and sports practices in these institutions?
2. What activities are used to guide children and inform families about adapted physical education and sports practices?
3. What are their views on adapted physical education and sports practices for individuals requiring special education and the benefits they provide?
4. What are the qualifications of educators who perform adapted physical education and sports practices in these institutions?
5. What are the possibilities for spaces and materials for adapted physical education and sports practices?

Method

Research Model

The research was conducted employing a case study design and a qualitative research approach to determine the current situation regarding the adapted physical education and sports practices used for special needs students in special education and rehabilitation centers and to examine the views of the centers' directors in detail. In a case study, defined as an investigation into a particular situation, the factors (e.g., events, environment, individuals) present in a given situation are examined using a holistic approach, with a focus on how they (the factors) affect and are affected by the relevant situation (Yıldırım & Şimşek, 2013).

Participants

The participants comprised the directors of special education and rehabilitation centers operating in the Izmit district of Kocaeli province. Nine directors were interviewed by contacting the special education and rehabilitation centers operated by the district via easily accessible situation sampling (Yıldırım & Şimşek, 2013). Seven of the directors were retired classroom teachers, one director was a recreation leader and one director was a psychologist. Directors range from 26 to 58 years old. In the study, each center and its director were assigned the same color code to conceal the names of both; the color codes used were red, yellow, green, blue, purple, pink, gray, white, and orange. The study was confined to institutions in the city center, whether or not they have implemented adapted physical education and sports practices, and the directors of those institutions.

Within the scope of the present study, interviews were conducted with the directors of nine special education and rehabilitation centers to obtain information on their physical education and sports practices. While five of the nine institutions hold adapted physical education and sports practices in special physical education areas allocated on their premises, one institution conducts these only in the summer season, in the garden. No such physical education and sports practices have been implemented in three institutions, nor is there an area to do so. Five institutions implementing adapted physical education and sports offer these as group lessons, while one provides both group and individual lessons. In two of these institutions, physical education and sports practices occur for two hours twice a week, whereas in the other four, these sessions are performed one hour per day. Upon examination, three physical education and sports teachers and two recreation experts were revealed to be involved in these sessions. Physiotherapists, child development specialists, and preschool teachers all participate in activities for students with special needs.

Data Collection Tools

Individual interviews were conducted with the directors of special education and rehabilitation centers using semi-structured interview techniques. The interview questions were prepared by the researchers based on a literature review of the subject (İlhan, 2008; 2009; İnce, 2017; Nalbant & Izgar, 2018) and in accordance with the objective of the study. In addition, the questions were reviewed by academic experts in the field and were finalized by making the necessary modifications. The interview questions concerned whether physical education and sports practices were employed in the special education and rehabilitation centers, the educators' competencies and qualifications in guiding children and informing families about physical education and sports practices, and the benefits of the latter for individuals with special needs. With this objective, the following questions were posed to the participants:

1. What are the requirements or training that involve adapted physical education and sports practices in these institutions?
2. What activities are used to guide children and inform families about adapted physical education and sports practices?
3. What are their views on adapted physical education and sports practices for individuals requiring special education and the benefits they provide?
4. What are the qualifications of educators who perform adapted physical education and sports practices in these institutions?
5. What are the possibilities for spaces and materials for adapted physical education and sports practices?

Data Collection

Face-to-face interviews with the study participants were held in their offices at the special education and rehabilitation centers; all interviews were conducted by the same researcher. Prior to the interviews, the directors were informed about the subject of the study and gave their consent. Interviews were conducted within two weeks after the directors agreed to participate and lasted between 20 and 35 minutes each. With the participants' permission, the interviews were recorded using a voice recorder. Ethical approval was granted by the Scientific Research and Publication Ethics of Muş Alparslan University, dated 01.07.2021-15951.

Data Analysis

The interviews were transferred from the voice recorder to a computer through transcription. The qualitative data obtained were examined using content analysis, which involves collecting similar data in line with certain codes and themes and presenting them to the reader in a meaningful way. Inductive analysis, i.e., coding-based content analysis (Yıldırım & Şimşek, 2013), was employed to explain the phenomena or theory underlying the data from the codes that emerge and the relationships between them. The analysis was completed by classifying the codes obtained from the content analysis under a certain theme (Yıldırım & Şimşek, 2013).

The data, coded and themed independently by the researchers, were then finalized by identifying the common codes and themes. An academic who is an expert in therapeutic recreation and experienced in qualitative studies also checked the coherence of the codes and themes. Finally, the analysis process was concluded with creating and interpreting the findings.

Validity and Reliability

Validity refers to checking the findings during the research process by the researchers (Dede, 2017). For the internal validity of the present study, a literature review was conducted prior to the preparation of the interview questions, a deep-focused data collection process was utilized in the interviews with the participants, more than one researcher was involved in data analysis, and an expert in the fields of qualitative research and therapeutic recreation was consulted during question preparation and analysis. The researchers included academics with therapeutic recreation expertise and adapted physical education and sports. One researcher had worked with institutional initiatives in various rehabilitation centers for many years and had the chance to observe the effects of adapted physical education and sports directly. The researchers aimed to study the managerial processes involved in how these positive developments, which they experienced both in their academic studies and work life, were perceived and welcomed by the directors of the institutions. In this context, explanations were sought

for the external validity of the codes and themes that emerged by including direct quotations without adding comments to the data (Yıldırım & Şimşek, 2013).

Reliability involves detailed note-taking on the part of qualitative researchers so that each precise step of the research process can be followed as closely as possible (Dede, 2017). To ensure the internal reliability of the present study, the codes and themes were identified and then finalized with common codes and themes independently by two researchers. In addition, an academic in therapeutic recreation, who is also an expert in qualitative research, checked the coherence of the codes and themes obtained using content analysis with a holistic approach. The agreement between the coders was determined to be 90%. Miles and Huberman (1994) reported that for a study to be robust, the intercoder agreement should be at least 80% according to the internal consistency formula $[(\text{consensus} / (\text{consensus} + \text{disagreement}))]$. To maximize the external reliability of this study, the position of the researchers in the data collection process and the general method of the study were explained in detail.

Results

Based on the results of the content analysis, four main themes emerged. The sub-themes and main themes, together with their codes, are presented in Table 1.

Table 1

The Main Theme, Sub-Theme, and Codes Revealed from the Interviews with the Managers

	Sub-theme	Codes	Managers
The shadow of the Ministry of National Education	Regulatory barriers	No obligation to practice physical education and sports, lack of modules, lack of field experts, unsuitable physical conditions, lack of materials	Red, yellow, white, orange
	Institutional initiative	Group work, individual work, regular physical education and sports practices, physical and material opportunities created	Green, blue, purple, pink, gray, orange
Educator characteristics	Personality characteristics	Child-loving, patient, sympathetic, affectionate	Red, green, white
	Professional characteristics	Must be an expert in the field, must be experienced	Green, purple, gray, orange, yellow, blue, pink
	Complexity of field	Child development specialist, preschool teacher, physiotherapist, physical education and sports teacher, recreation specialist	Blue, gray, green, orange, purple, pink
Physical education and sport guidance	Student assessment	Observation, talent selection	Green, blue, purple, pink, gray
	Awareness activities	Briefings, cooperation, negotiations, orientation	Red, yellow, green, blue, purple, pink, gray, white, orange
	Obstacles encountered	Family unconsciousness, difficulty in transportation, low socioeconomic level, institutional economic difficulties	Yellow, white, pink, green, orange
Integrity of development	Contribution to development	Social development, motor development, self-confidence, physical development, mental development, sense of achievement	Red, Yellow, Green, Blue, Purple, Pink, Gray, White, Orange
	Early education	Necessity, start in early childhood	Red, yellow, green, blue, purple, pink, gray, white, orange

As shown in Table 1, four main themes and ten sub-themes were identified by means of content analysis depending on these main themes. Under the main theme entitled “the shadow of the Ministry of National Education” are the sub-themes of institutional initiative and regulatory barriers. The main theme of “educator characteristics” includes the sub-themes of personality characteristics, professional characteristics, and complexity of the field of expertise. The main theme of “physical education and sport guidance” consisted of the sub-themes of student assessment, awareness activities, and obstacles encountered. Finally, the main theme of “integrity of development” contained the sub-themes of contribution to the development and early education. Certain views of the participants on the sub-themes and codes are as follows:

On the topic of regulatory barriers, since the Special Education Institutions Regulation of MNE does not include an article on physical education and sports practices and there are no stipulations regarding this, institutions

encounter a number of such obstacles when attempting to implement physical education and sports programs. The director of the green institution described the response he received in these words: "Sorry! We do not give lectures on these support training programs related to physical activity in the GRC (affiliated with the MNE); we work in line with the modules and courses in the support education program." The director of the red institution, which does not offer physical education and sports, stated, in reference to such regulations, "...there is no module that requires any physical education activities, there is no legal or official requirement to do that. National education does not want that from us anyway." Regarding whether the institution had any field allocated for physical education and sports, the same director also explained that "...our building is unsuitable. In other words, there are no modules because of this..." The director of the yellow institution responded to the same question, saying "...no, because it is not in our program, we do not have the materials for it...", while again mentioning that they have not provided any such area because they are not obligated to. The director of the pink institution concurred, simply stating: "...we do not have to". The director of the orange institution agreed: "There is no obligation. If it were necessary, we would all find places and open them accordingly when first opening the institution." The director of the white institution explained that "Our courses continue in line with the modules given to us by our guidance research center", attributing the absence of a field suitable for physical activity to the regulation, which does not require it. The director of the gray institution manager said, "We definitely believe that it would be very good because we know that only classroom activities are not enough for us as an institution. We need to see not only academic education in the classroom but also the ability of the child to learn in the natural environment and to generalize what he has learned." This statement indicates that awareness of physical education and sports, which they cannot provide, has been adopted at an institutional level. Most institutions can actually proceed as they wish within a broad framework if so stipulated in the regulations. Emphasizing the importance of support from the Ministry of National Education, the director of the green institution expressed the following view: "There should definitely be sports activities. We do this using our own resources, but if the Ministry of National Education supports it and allocates an allowance for this, we would love to see physical education teachers and recreation specialists in our institution. We want to work. We want to improve the quality, we want to make it [our institution] more suitable for its purpose. For that, we need to have access to means." The director of the pink institution also thought that "Physical education or physical activity should be made compulsory." Referring to the regulation concerning the shortage of field experts in the institution, the director of the white institution stated: "Unfortunately, the curriculum is in front of us, so when choosing, we have to get a colleague who has signing authority. If we have a colleague who is a physical education or recreation graduate, we can work more actively." He added that as per the regulation, an expert in the field cannot be employed because he does not have signing authority.

Regarding the institutional initiative subtheme, for most of the institutions, the views obtained from their directors on physical education and sports, which are not included in the NME Special Education Institutions Regulations, revealed that the institutions actually implemented their own initiatives, relying on their own means. The director of the green institution declared, "We, as an institution, believed in the necessity of this, so we talked to the university. A student from the physical education department gave us direction. With the guidance of that student, we carried out a number of sports activities in our institution. Otherwise, we have no such obligation. We do this because we want it as an institution." In short, the institution undertook those practices on its own initiative with the involvement of an expert. The director of the purple institution secures children's participation in sports activities by providing group lessons in the form of physical education on his own initiative. The manager of the gray institution explained the lesson hour arrangements as follows: "We employ a physical education teacher who is a recreation graduate. Whatever training he does in our group, he adjusts the course materials according to the characteristics of the group. Every child receives physical education for four hours on a monthly basis. ... we give four hours of ourselves. Without any charge, of course." It was emphasized that these practices were carried out by taking the initiative completely in institutions.

Concerning the spaces created for physical education and sports by the institutions using their own means and materials, the director of the green institution stated, "We created these possibilities ourselves." The director of the blue institution expressed that his time is fully accounted for, while the director of the pink institution said, "We only do these things when we don't have to. So that there are activities for the children..." On the subject of the spaces created for physical education and sports, the director of the blue institution stated simply: "We did it ourselves." Continuing, he conveyed what the institution created by making use of its own resources: "Our hall is not a very big hall. However, we have two ping-pong tables there, we have a bowling alley. We made it ourselves. We have climbing stairs. We also have vehicles where we can do fun athletics. We have bikes. We have trampolines. We have Pilates balls. In addition, our teacher also performs folk dances and physical education

activities individually and in groups in our shelter.” The director of the purple institution director mentioned the transformation of the center’s lower floor into a sports area: “The entire ground floor of the building is completely open and is used as a gym.” In a similar vein, the director of the gray institution manager declared: “The complete lower part of our institution is a gym. We have an area of 60 m², it does not have too many stimuli.” He explained that there are special physical education and sports areas reserved for children. The director of the pink institution noted, “We have a separate gym downstairs as we have a physiotherapy area.” Revealing awareness of the benefits of physical education and sports, the director of the green institution remarked, “We have two large halls. However, of course, we do these using our own means, unfortunately, there is no place for them in the support education programs of national education, so we want to reach better places with our efforts and be beneficial to children.” The director of the white institution commented: “For fine motor skills, to work finger muscles, there can be soft or hard balls, large or small balls. Other than that, what could there be? We have floor mats, we use them in somersaults, we can use them in classroom exercises.” The director of the red institution remarked, “However, our group room can also be used as a gym by turning it into a gym. Our parents made such a request of us for gymnastics, I hope we will carry out a study on it. In fact, we can do it if we want to.” Conveying his thoughts on what can be done to facilitate sports activities, he drew attention with the statement, “...we can do it if we want.”

Explaining that they cannot practice physical education and sports because they do not have indoor areas, the director of the orange institution stated that they use the garden as an alternative: “There is no physical education, we can’t do group lessons in the winter since we do not have a place, but we have one physical education teacher because our garden is available in the summer. He conducts sports activities.” The director of the blue institution mentioned being able to use alternatives for the swimming facilities that they could not provide: “I wish there were a swimming pool in my school. Closed or open, but we do not deprive our children of this. We took them to Kocaeli University’s swimming pool, and we will take them this year, as well. There are municipal swimming pools nearby, we take them there, as well.” Regarding swimming, the director of the purple institution also commented that they secured an opportunity for the children that they could not provide to them via their own means and initiatives: “...We are forming a team, in agreement with a place, and our physical education teacher gives them swimming lessons on certain days of the week.”

The study participants stressed the importance of educators’ personality traits in the implementation of physical education and sports practices for children, with the support of experts. The director of the red institution stated that “Experience is absolutely a plus, but they must love children first, special education also requires love and patience.” According to the director of the green institution, in reference to the educator-child relationship, “They need to establish a close relationship with children, smile, understand, and love children.” The director of the white institution emphasized the importance of certain personality traits, saying: “I would love for them to be sympathetic, because our children yearn to see happy faces, to be loved, to be treated warmly... They don’t want to be excluded. Those would be the biggest factors in my hiring.”

Concerning the sub-theme of the educator’s professional characteristics, the director of the red institution stated: “...it is not our job, sports must be included in special education, while they [the students] are being prepared to stand on their own two feet, they must enjoy physical health.” The director of the green institution stated: “He must know the job well, he must be active, he must be organized and have a plan. He needs to choose his materials well.” The director of the gray institution expressed, “It is important for us that the educator has experience in the field.” Additionally, emphasizing the importance of experience, the director of the orange institution said, “We take into account if he has worked in a rehabilitation center or in the field of disability before. We are looking for a certain level of experience.”

On the sub-theme of complexity or confusion pertaining to area of expertise, since the regulations contain no relevant statements, institutions can give teachers in different areas responsibility for classes or activities related to physical education and sports, based on the perspectives of and opportunities available to the institutions themselves. As a result, confusion regarding areas of expertise has emerged in place of shared views and language. The director of the blue institution stated, “...the preschool teacher has signing authority. A special education classroom teacher has signing authority, but for some reason, a recreation department graduate or a physical education teacher does not have signing authority. This is very wrong! I want this fixed.” In support of experts, the director of the yellow institution maintained, “There should be physical education modules in the GRC reports so that we can employ experts on a permanent basis. It benefits children to have a standardized program designed by specialists.” Regarding educators who teach physical education and sports, the director of the purple institution noted: “...We give priority to graduates from the physical education department. Because they will conduct sports lessons.” Although there are no sports practices in their institutions by regulation or preference, the director of the

white institution manager asserted, "I would like my physical education graduate colleagues to have signing authority in private institutions, too. I would love it, especially in rehabilitation centers, there is so much deficiency and need." means.

The director of the gray institution, who believes in the necessity of specialists and provides employment to that end, said, "We employ a physical education teacher who is a recreation graduate." The director of the purple institution stated, "We have an appointed physical education and sports teacher", while that of the blue institution revealed that a "recreation department graduate is already our colleague." In contrast, the director of the pink institution, which has a gym and offers sports activities, stated, "We do not have a physical education specialist, we have three physical therapists, we have physiotherapists." He added that physiotherapists conduct the activities.

Regarding the sub-theme of student assessment, the participants revealed that some institutions tried to observe, evaluate, and guide students with special needs toward sports activities. Making a general assessment, the director of the white institution conveyed this view based on observing students: "I think sports is happiness. Because they are happy, I think that if, for example, sports were carried out fully in our institution, the children would more gladly come here." The director of the blue institution stated that children are directed following a rigorous evaluation process: "...Our colleagues passed the auditions, and the children were guided accordingly... they were selected to be athletes based on a club." A similar evaluation process was noted by the director of the purple institution: "Our children who participate in sports activities are selected by the physical education teacher." The director of the purple institution continued to comment on the result of guidance and observation: "...We have a student who comes here and receives special education and attends a sports high school." The gray institution observes and guides children toward sports, believing that every child has an activity that they can do. The director of the grey institution "...We truly believe in the importance of activities. We definitely direct each child to an additional activity as a result of the tests, evaluations, and observations we have made..." verbalized the issue with these words.

On the topic of awareness, institutions have made various efforts and guided to foster awareness and inform families about the benefits of sports for children with special needs. The director of the white institution stated, "I give guidance, I think that swimming is very beneficial, especially for our children, and I offer guidance in this regard." The director of the yellow institution remarked, "For example, we direct the municipalities to the places here during the summer period. Every child is waiting because they want a change, so it [the change] turns out to be swimming..." As regards carrying out awareness activities, the director of the blue institution expressed his thoughts as follows: "We already tell the students that sports activities or music will be very beneficial in family meetings we hold from time to time or in one-on-one meetings." Similarly, the director of the purple institution noted: "...We explain this in our meetings, parents are aware of this, and when it's explained, and they see the differences, they convey it themselves." Emphasizing that orientation and awareness activities are carried out, and that families who observe the positive changes in the children who participate in these further support their children by adopting even more sports activities, the director of the gray institution commented: "...We also explain the importance of this to the parents. Families who see that their children can achieve something, seeing their children motivated in such performances and competitions when we are actively present, also realize that, yes, it truly works they already realize this. I believe that in this way, we can create awareness in this environment." In addition to awareness and guidance activities, the director of the gray institution explained that there are follow-up studies with the following words: "There are families we follow in particular. Not yet registered? Haven't you gone anywhere yet? Definitely go..." As a result, it is understood that institutions are trying to direct children to sports with their own efforts.

Concerning the participants' views on the sub-theme of obstacles encountered, although the institution may direct a child toward or inform them of physical education and sports practices, obstacles may exist that prevent participation in or continuation of the activities for a variety of reasons. Regarding this problem, the director of the yellow institution explained, "We guide them, but we cannot do anything if the parent does not want to." On the other hand, the financial limitations of the parents were mentioned as obstacles by the director of the yellow institution ("...90% of our parents are already financially unstable."), the director of the white institution ("Unfortunately, our parents are not sufficient in this sense because it causes a financial burden in general terms."), Furthermore, the director of the orange institution ("We meet with the families, but this is a disadvantage since they are usually of low socioeconomic status."). Referring to financial and moral support for the families, the director of the purple institution sought to explain the situation with an example regarding competitions: "There is a great problem in venturing outside of the province for competitions. You cannot take sole responsibility for these children, even if there are only three of them... they always need someone to

accompany them individually. There are families that can come, and there are families that cannot come.” According to the director of the white institution, transportation is viewed as an obstacle to the participation of physically disabled people in sports: “Transportation is a big problem, especially for children with physical disabilities. If they do not have their own vehicles, they have a lot of trouble getting from one place to another. When they encounter obstacles in the places they go, this inevitably drives these individuals away from sports.” In fact, at one point, he also refers to families’ impossible financial situations, saying: “...if they do not have their own vehicles...”. Citing another obstacle, this time as regards regulations, the director of the yellow institution noted, “I cannot take a child to a gym, it is both a financial and moral difficulty for me. So you take the child, you skip the fuel at the service station this time when you take the child there, if something happens, all the responsibility is yours.” Children’s immune systems are considered yet another potential obstacle. Regarding swimming, the director of the purple institution commented, “We give swimming lessons on certain days of the week. Unfortunately, this starts but does not continue because children frequently become ill. Our children get sick very often because they are disabled.” The director of the orange institution, again referring to swimming, remarked: “...children can get sick very quickly while swimming because their immune systems are very weak.” The director of the pink institution identified a different obstacle: “...it would be better if we had a park outside. Instead, we built a gazebo in the garden because the parents wanted it, as you know smoking is not allowed.” This statement revealed that waiting and smoking areas for the parents were constructed at the expense of reducing the children’s play spaces.

Regarding the sub-theme of contribution to development, the study participants expressed diverse views on the effects of physical education and sports on the various developmental areas of children. Discussing the contribution to social development, the director of the green institution noted, “It has very positive effects on very active children, children who do not recognize rules. Once a child learns the rules, there is an improvement in taking turns and relations with friends.” The director of the white institution remarked that physical education and sports “...will make a great contribution to their social development, to their self-confidence”, while that of the purple institution observed the following: “When they do group sports, they learn that when doing something together, if they do it right, the joy belongs to all of them, and if they do it wrong, that belongs to the whole group.” The director of the pink institution stressed the importance of physical education and sports, saying: “Fun things are music, painting and sports, physical education. The most fun is physical education.” The director of the green institution commented: “Here they experience a sense of achievement, their motivation increases, and there are many such beneficial effects.” The director of the purple institution remarked: “First, due to their self-confidence, the child thinks ‘I can do something, achieve something,’ they dispose of their selfishness.” Touching on the children’s spiritual development, the director of the gray institution stated: “...We observed that there was an incredible increase in self-confidence, a feeling of ‘I have succeeded.’” In addition, “even the child’s attitudes change here, so we can see that a more aggressive child becomes more moderate.” Discipline emerged as another contributing factor to physical education and sports practices, according to the director of the purple institution: “I know that before the physical skills that one gains from sports that there is discipline in a person’s life, this discipline is truly reflected in the child’s school life, studies, and professional success throughout his/her life.” The director of the gray institution concurred: “We see them become more and more respectful of the rules; rules are very important in sports, in this way children can be disciplined.” In the interviews, it was stated that although the effects of the principals on different developmental areas were mentioned, adapted physical education and sports contributed to the developmental areas of children.

On the subject of academic success, the director of the blue institution summarized its effect as follows: “... talented students or children who will complete their physical development will express themselves openly in these lessons. Thus, the character of the individual will also develop. His psychology will become relaxed, he will be able to express himself, I think that a child who develops in this way will have much more academic success in Turkish and mathematics lessons, that is, in verbal and numerical lessons.” According to the director of the gray institution, academic success “is reflected in other academic success.” The director of the green institution explained, “We created a game room on our ground floor. We use it for motivation. Here, we use it for children who are reluctant to attend lessons, for example, if a child does not want to listen to the lesson, does not want to write, or does not want to read, the teacher uses this game room with the child during recess as a reward.” The same director mentioned that they also use it to support academic development. In contrast, the director of the pink institution presented a different point of view: “It does not contribute to academic education. However, of course, it benefits children in their self-care skills, social life, queue waiting, and integration. That is, it helps the child gain self-esteem. It develops self-confidence, this is already known.” The director of the purple institution, citing an example of Autism Spectrum Disorder, mentioned that physical education and the command method are used

for the development of academic skills in autism: "We have autistic children, we get a lot of help from the physical education teacher when we have difficulties, for example, while working out a command. The child learns to take commands more easily and communicates with us better. In individual lessons, they need to listen to something to fall into order. Taking these in sports makes us more comfortable working one-on-one in individual lessons. We get help from our physical education teacher for those children." The director of the green institution also remarked on specific learning difficulties: "...for example, children with specific learning difficulties confuse their right and left. There are navigation problems. There are problems with their bodily coordination. There are problems with motor skills. Poor cycling skills. There is definitely a need for this kind of work to be done for all of them to flourish." Drawing attention to the issue of directing children toward the right sports, the director of the orange institution commented, "I think that if they are channelled into the right sports, it will solve behavioral problems in a positive way." In the interviews, opinions were received that adapted physical education and sports positively affect the academic success of the students.

Examining the sub-theme of early education, the director of the orange institution expressed the following thoughts: "Whatever can be done between the ages of 0-6, I think that this process should not be missed in terms of both the mental and physical development of children with special needs. Instead of removing them from society, we must integrate them." The directors of the other institutions similarly emphasized the importance of early education; the director of the yellow institution commented thusly: "Early diagnosis means an early solution. The sooner it starts, the better." The director of the green institution concurred: "The sooner we start, the better, of course, starting from the preschool period is extremely important in terms of habituating." The director of the purple institution remarked that "...if discipline basically starts at a very young age, the best way to achieve this is through sports...". Finally, the director of the gray institution stated, "We can see that individuals who acquire the habit of doing sports at a young age do more sports in the future or make it a way of life. That is why reaching a younger age group is more important for discipline and for the child to express himself freely...". As a result of the interviews, the directors of the institutions emphasized that it is important for children with special needs to gain sports habits in the early period.

Discussion

The present study was conducted from the standpoint that physical education and sports, which are an integral part of education, together with the views of school directors, are critical for improving the functioning of education services in special education and rehabilitation centers, which serve individuals with special needs.

Based on the interviews, the sub-theme of the regulatory barriers under the main theme of the shadow of the MNE, the participants stated that there was no clause pertaining to physical education and sports practices in the Regulation on Special Education Institutions of the MNE. They reported facing a number of regulatory hurdles when the institutions wanted to implement adapted physical education and sports since there were no stipulations regarding this. In general, the participants expressed positive views toward eliminating regulatory obstacles since they considered it beneficial for students to have access to adapted physical education and sports practices in their institutions. Studies have also found that legal obstacles were encountered concerning physical education practices in institutions (İnce, 2017; Nalbant & İzgar, 2018; Orhan et al., 2017). Upon review of the literature on adapted physical education and sports practices in special education and rehabilitation centers, their positive effects on children's development and social behaviors have been noted (İlhan, 2009; Karakaş, 2018; Yılmaz, 2019). The literature search results support the findings obtained in the current study of the views expressed by the participants concerning the sub-theme of regulatory barriers.

Regarding the institutional initiative sub-theme, also under the main theme of the shadow of the MNE, the directors of most of the institutions reported having actually implemented initiatives using their own means to implement physical education and sports practices, which are not included in the Special Education Institutions Regulation of the MNE. In this vein, the institutions that take the initiative to carry out adapted physical education and sports practices exhibit a higher awareness, incorporating a holistic approach to support children's development. The American National Autism Center (2015) also recommends exercising, under the title of "Promising Practices" to maximize the quality of life of students with special needs. Studies have reported that regular physical education and sports practices in these centers affect the various developmental areas of individuals with special needs (Çevik & Kabasakal, 2013; İlhan, 2008; Polfuss et al., 2018).

Concerning the personality traits of the educator, a sub-theme of educator characteristics, the directors stressed the importance of the educator's personality when children perform adapted physical education and sports practices in the presence of expert educators. In fact, teaching incorporates not only domain competencies, such as knowledge and

skills but also affective domain competencies, such as attitude and behavior. Many teacher characteristics, from personality to attitudes and behaviors, can leave positive or negative traces on students (Köse & Bedir, 2020; Önen, 2012). Studies have found significant relationships between teacher personality traits and professional competencies in areas such as impartiality, leadership, extroversion, calmness, cheerfulness, and being supportive (Kalafat, 2012; Kırdök & Doğanülkü, 2018; Manley, 1995; Murray, 1975). Hence, for educators to work with individuals with special educational needs and provide them with the greatest benefits, the importance and necessity of certain personality traits cannot be overstated.

Regarding the sub-theme of the educator's professional characteristics, the directors of the institutions expressed that adapted physical education and sports lessons should be taught by experts in the field, who should also have experience working with special needs children. In addition to the professional qualifications of teachers, students should have special domain competencies to ensure that they can benefit from education and training activities at the highest level (Karabulutlu & Pular, 2017). The educational requirements of the age, the novel significance attached to teachers, and the differing needs of students have necessitated innovative approaches to education. In Turkey, training teachers to educate individuals with special needs, opening and expanding exercise and sports science departments for persons with disabilities, and training experts in therapeutic recreation have all been achieved by adopting such approaches. In existing physical education and sports teaching programs, students' vocational training in the main does not involve individuals with special needs; thus, there are no physical education and sports teachers among the recommended experts. The curricula of these departments include only two courses relevant to the needs of disabled individuals: special education and inclusive education in the seventh semester and adapted physical education and sports in the eighth semester. Therefore, individuals who receive training for disabled persons in exercise and sports sciences departments and recreation departments in line with both professional competence and specialist qualifications are trained in such a way that will contribute to their development and education in every learning environment serving individuals with special needs. For this reason, it should be possible for the requirement of domain competencies, which the directors of the institutions emphasized, to be met by the individuals who graduated in these fields. Alternatively, physical education and sports teachers can be appointed to special education schools. As it is considered necessary to create employment opportunities for experts in these fields, making adapted physical education and sports practices compulsory in institutions is similarly important in employing experts in therapeutic recreation and sports science experts for disabled individuals.

Examining the other sub-theme of educator characteristics, complexity regarding the area of expertise, since the regulations contain no clauses pertaining to physical education and sports practices, type of expertise, or educators, institutions can give educators responsibility for practices or activities in different fields (physiotherapy, preschool education, child development) according to their own perspectives and opportunities. As a result, some confusion has emerged regarding areas of expertise in place of shared views and practices. An individual with competence in a given area is not considered to be of use in another field or to be of benefit to children either. This situation may lead to an educator experiencing practical difficulties in an area where he lacks competence, as well as to the development of erroneous attitudes toward physical education and sports practices on the part of the student. Studies have reported that the practices of individuals lacking expertise in the field have negative repercussions (Duman & Ulubey, 2008; Karataş & Baltacı, 2013). For this reason, it is necessary to speak of qualified educators to ensure the accuracy and transmission of the education provided.

Regarding the student assessment sub-theme, under the main theme of physical education and guidance toward sports, some institutions try to observe and evaluate special needs students and guide them toward physical activity. Directing individuals with special education needs to sports activities in line with their interests and abilities and participating in athletic organizations contribute to the development of their self-confidence, independence, and socialization (Çevik & Kabasakal, 2013; Ilkim et al., 2018; Kuruoğlu & Uzunçayır, 2020). In this vein, the need for special education experts emerges once again to determine individuals' abilities and direct them toward sports at an early age. In Turkish disability policy, the Ministry of Youth and Sports has implemented necessary measures to enable students to participate in sports activities suited to their disabilities and to develop sports activities between private educational institutions (Mumcu, 2018). An important factor in realizing this goal is the correct evaluation and guidance of students by experts. According to participants' statements concerning the subtheme of awareness of activities, the institutions have made various efforts and guidance aimed at families. The family and social environment are primarily effective in directing children to sports (İkizler, 2002). The state's disabled sports policies also include informing the families of disabled children about the benefits that can be achieved through sports, as well as conducting the necessary training activities to direct disabled students toward sports (Mumcu, 2018). The presence of experts in institutions, along with research on information, guidance, and awareness in this field, will be effective in achieving this goal. On the subtheme of obstacles encountered, although the institution may direct a child to physical education and sports practices, there may be barriers such as an inability to participate or continue the activities due to a variety of reasons arising from the family socioeconomic status of the families and/or the financial limitations of the institutions. Studies have reported

that the cost of physical education courses is affected by factors such as not knowing where and how to engage in physical activity, inconvenience of transportation, lack of knowledge regarding the use of physical activity equipment, and societal and family perspectives (Anderson et al., 2005; Heller et al., 2002; Rimmer et al., 2008). Participating in regular physical activity is also important to protect the health of disabled individuals (Philips et al., 2009). For this reason, minimizing these obstacles and increasing participation can be achieved by making physical education and sports practices compulsory and supporting them within the framework of regulations.

Regarding the integrity of development and the subtheme of contribution to development, the directors of the institutions emphasized the effects of physical education and sports practices on various areas of children's development, especially on personality, motor, and spiritual development, in addition to their academic skills. Upon examination of the literature, physical education and sports practices were revealed to have positive effects on these developmental areas of disabled individuals (İlhan, 2009; Özer & Şahin, 2011; Şahin, 2015). In this vein, compulsory physical education and sports practices in institutions can be assumed to contribute to the development and integration of individuals receiving support from those institutions.

Concerning early childhood education, the study participants emphasized its importance in general and expressed that the earlier physical education and sports practices are started, the more beneficial they will be. The foundations laid in early childhood, which covers the first eight years of life, have an impact throughout the child's entire life; a child's preschool experiences form the basis for his/her future life (Ercan, 2012; Güven & Azkeskin, 2014; Tunçeli & Zembat, 2017). The importance of movement training is critical to this process. The movement begins at birth and continues throughout an individual's life, and movement experiences acquired in early childhood are essential for all aspects of development. Physical education and sports practices that begin in the early childhood period will be much more effective for the various developmental areas of children with disabilities, thus supporting the necessity of physical education and sports practices in institutions.

Conclusion and Recommendations

Considering the results obtained from analyzing the data:

1. From the themes that emerged, even in the absence of any official physical education and sports practices in some of the institutions, services, and guidance were found to exist for limited or large-scale physical education and sports practices, thanks to the sensitivity, interest, and efforts of the institutions.
2. It is understood that the institutions will fulfill all the requirements, including fields, materials, and experts on physical education and sports practices if a compulsory module on physical education and sports is added to the regulations.
3. For the directors of institutions who strive in the shadows of regulations and are aware of the benefits that athletic activity offers for children with special needs, using the initiative and providing material and moral support for this education is viewed as a necessary step. In this context, there was broad agreement that recreation field specialists, along with physical education and sports teachers for disabled individuals should be included and employed as compulsory personnel with respect to article 7 of the Ministry of National Education Special Education Institutions Regulations concerning the appointment of personnel in private educational institutions.

In line with these results, we recommend the following;

4. The addition of a physical education and sports module to the education services in special education and rehabilitation centers is to be undertaken by the Ministry of National Education.
5. Requiring personnel who are specialists in recreation and physical education and sports teachers for disabled individuals to implement physical education and sports practices.
6. Employing physical education and sports department graduates for disabled individuals affiliated with the Sports Sciences Faculties of universities in these centers.
7. Increasing the number of participants and expanding the pool to include different provinces.
8. Obtaining the opinions of other educators working in the institution.

Authors' Contributions

Both researchers contributed equally in determining the study topic, research design, data collection, data analysis and study reporting.

References

- Anderson, D., Bedini, L.A., & Moreland, L. (2005). Getting all girls into the game: Physically active recreation for girls with disabilities. *Journal of Park and Recreation Administration Winter*, 23(4), 78-103. <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=asn&AN=19626749&site=ehost-live>
- Al-Hadabi, B., Al-Zoubi, S., Bakkar, B., Al-Yahyai, F., Al-Gaseem, M., & Al-Qaryouti, I. (2021). Effects of an adapted physical education course on attitudes toward sport of Omani individuals with disabilities. *Universal Journal of Educational Research*, 9(2), 255-264. https://www.hrpub.org/journals/article_info.php?aid=10754
- Barton, L. (2017). Disability, empowerment and physical education. In J. Evans (Ed.), *Equality, education and physical education* (2nd ed.; pp. 43-54). Routledge.
- Cavkaytar, A., & Diken, İ. H. (2013). *Özel eğitim 2: Özel eğitim uygulamaları [Special education 2: Special education practices]* (3rd ed.). Vize Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2016). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları [Research design: qualitative, quantitative and mixed method approaches]* (S. B. Demir, Trans.; 2nd ed.). Eğiten Kitap Yayıncılık. (Original book published 2014)
- Çevik, O., & Kabasakal, K. (2013). Spor etkinliklerinin, engelli bireylerin toplumsal uyumuna ve sporla sosyalleşmelerine etkisinin incelenmesi [Investigation of the effects of sport activities on disabled persons, social adaptation and their socialization by sport]. *International Journal of Social and Economic Sciences*, 3(2), 74-83. <http://ijses.org/index.php/ijses/article/view/105>
- Özer, D., & Şahin, G. (2011). Engelli bireyler için fiziksel aktivite: 2009-2010 çalışmaları sonuç raporu [Adapted physical activity: Final reports of 2009-2010 workshop]. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(2), 21-28. <https://dergipark.org.tr/en/pub/gbesbd/issue/28047/298159>
- Doğaroğlu, T., & Dümenci, S. B. (2015). Sınıflarında kaynaştırma öğrencisi bulunan okul öncesi öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ve erken müdahale hakkındaki görüşlerinin incelenmesi [Investigation of the opinions of preschool teachers, who have inclusive students in their classroom, on inclusive education and early intervention]. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1(2), 460-473. <https://dergipark.org.tr/en/pub/husbfd/issue/7893/103909>
- Duman, B., & Ulubey, Ö. (2008). Öğretmen adaylarının benimsedikleri eğitim felsefelerinin öğretim teknolojilerini ve interneti kullanma düzeylerine etkisi ile ilgili görüşler [The point of views related to the effects of educational philosophies adopted by student teachers on the levels of using educational technologies and internet]. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, 95-114.
- Ercan, Z.G. (2012). Erken çocukluk eğitimi. In Y. Fazlıoğlu (Ed.), *Erken çocukluk gelişimi ve eğitimi [Early childhood development and education]* (pp. 121-134). Paradigma Akademi.
- Filazoğlu-Çokluk, G., Kırmıoğlu, H., Öz, A. Ş., & İlhan, E.L. (2015). Beden eğitimi ve sporun hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan çocukların benlik kavramlarına etkisi [The effects of physical education and sports on the self-concept of the children with mild mental disabilities]. *Uluslararası Spor Kültürü ve Bilimi Dergisi*, 3(Özel Sayı 3), 55-72. <https://dergipark.org.tr/en/pub/intjscs/issue/8669/108236>
- Goodway, J. D., Ozmun, J. C., & Gallahue, D. L. (2019). *Understanding motor development: Infants, children, adolescents, adults*. Jones & Bartlett Learning.
- Güven, G., & Azkeskin, E. (2014). Erken çocukluk eğitimi ve okul öncesi eğitim. In İ. H. Diken (Ed.) *Erken çocukluk eğitimi [Early childhood education]* (pp. 2-50). Pegem Akademi.
- Heler, T., Hsieh K., & Rimmer J. (2002). Barriers and supports for exercise participation among adults with down syndrome. *Journal of Gerontological Social Work*, 38(1-2), 161-178. https://doi.org/10.1300/J083v38n01_03
- Hodge, S. R., Lieberman, L. J., & Murata, N. M. (2017). *Essentials of teaching adapted physical education: Diversity, culture, and inclusion*. Routledge.

- Ilkim, M., Kalaycı, M. C. K., Güleroğlu, F., & Gündoğdu, C. (2018). Down sendromlu çocuklarda sportif etkinliklere katılma durumuna göre sosyal uyum ve beceri düzeyinin incelenmesi [Examination of the social adaptation and skills on children who are down syndrome according to participation status in sportive activities]. *İnönü University International Journal of Social Sciences*, 7(1), 162-172. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/503983>
- İkizler, H. C. (2002). *Spor, sağlık ve motivasyon [Sports, health and motivation]*. Alfa Basımevi
- İlhan, L. (2008). Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarda beden eğitimi ve sporun sosyalleşme düzeylerine etkisi [The effect of physical education upon the socialization levels of mentally handicapped children]. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1), 315-324. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefdergi/issue/49101/626554>
- İlhan, L. (2009). Zihinsel engelli çocuğu olan anne-babaların çocuklarının özel eğitimleri sürecinde beden eğitimi ve spor etkinliklerine yaklaşımlarının değerlendirilmesi [Evaluating the conscious levels of parents on the effects of physical education and sport activities on their handicapped children during special education]. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 38-48. <https://dergipark.org.tr/en/pub/bsd/issue/53581/713986>
- İnce, G. (2017). Otizm spektrum bozukluğu olan çocuğa sahip ebeveynlerin spor ile ilgili görüşleri [Opinions of parents who have children with autism spectrum disorder about sport]. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(1), 109-124. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ozelegitimdergisi/issue/28499/302891>
- Kalafat, S. (2012). Lise öğretmenleri kişilik özelliklerinin öğretmen yeterliliklerine etkisi [The influence of personality traits of high school teachers on their teacher qualifications]. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3, 193-200. <https://dergipark.org.tr/en/pub/higheredusci/issue/61479/918022>
- Karabulutlu, Z., & Pular, A. (2017). Beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki yeterliği ve eğitimlerinin özel alan yeterliklerine etkisinin incelenmesi [The effects of physical education teachers' vocational training on specialist field proficiency]. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(3), 171-176. <https://dergipark.org.tr/en/pub/spormetre/issue/41297/499048>
- Karakaş, G. (2018). *Hafif düzeyde zihinsel engelli çocuklara uygulanan serbest zaman aktivitelerinin fiziksel uygunluk ve motor gelişimleri üzerine etkisi [The effect of leisure activities applied on mild intellectual disabled children on their physical fitness and motor development]* (Tez Numarası: 517136) [Doktora tezi, Sakarya Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Karataş, Z., & Baltacı, H. (2013). Ortaöğretim kurumlarında yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine yönelik okul müdürü, sınıf rehber öğretmeni, öğrenci ve okul rehber öğretmenin psikolojik danışman görüşlerinin incelenmesi [An investigation of opinions of school counselor, students, class guidance teacher, school administrator about counseling and guidance services at high school]. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 427-460. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefad/issue/59471/854621>
- Kırdök, O., & Doğanülkü, H. A. (2018). Öğretmenlerin mesleki bağlılıklarının yordayıcısı olarak kişilik özellikleri [Personality traits as predictor of teachers' occupational commitment]. *Electronic Turkish Studies*, 13(19). <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13781>
- Köse, F., & Bedir, G. (2020). Öğretmen adaylarının duygu ve kişilik özellikleri ile öğretim yeterlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi [An analysis of the relationship between prospective teachers' emotion and personality traits with their teaching efficacy]. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 9(4), 1177-1203. <http://cije.cumhuriyet.edu.tr/en/pub/issue/58514/687467>
- Kuruoğlu, M. Y. A., & Uzunçayır, D. (2020). Zihinsel yetersizliği olan çocuklarda uyarlanmış su içi egzersizlerin sosyal beceriler üzerine etkisi [Impact of adapted aquatic exercises on social skills of children with intellectual deficiencies]. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 25(2), 117-126. <https://dergipark.org.tr/en/pub/gbesbd/issue/53526/671969>
- Manley, F. (1995). *Classroom personalities of effective teachers within a technical college setting* [Doctoral dissertation, Western Michigan University]. ProQuest Dissertations. <https://www.proquest.com/docview/304243397?pq-origsite=gscholar&fromopenview=true>

- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: a sourcebook of new methods*. Sage.
- Mumcu, H. E. (2018). *Engelli spor politikaları (Avrupa Birliği ülkeleri ile Türkiye Karşılaştırması) [Disabled sports policies (Comparison of European Union countries and Turkey)]*. Akademisyen Kitabevi.
- Murray, H. G. (1975). Predicting student ratings of college teaching from peer ratings of personality types. *Teaching of Psychology*, 2(2), 66-69. https://doi.org/10.1207/s15328023top0202_4
- Nalbant, S., & Izgar, N. (2018). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi kurumlarının beden eğitimi öğretmenleri istihdamına bakış açısı [Perspective of special education and rehabilitation institutions on physical education teacher employment]. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 68-83. <https://doi.org/10.53434/gbesbd.900837>
- Ulyana, P., Tetiana, P., Olha, R., & Myroslava, D. (2016). Improvement features of the Ukrainian physical education system. *Journal of Physical Education and Sport*, 16(1), 113. <http://efsupit.ro/images/stories/nr1.2016/art%2019.pdf>
- Uluğ, E. (2015). Motor gelişimi. In S. Seven (Ed.), *Çocuk gelişimi [Child development]* (pp. 120-140). Vize Yayınları.
- Orhan, B. E., Yarımkaya, E., & İlhan, E. L. (2018). İki farklı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinin fiziksel aktivite profilinin incelenmesi [Examination of the physical activity profile of two special education and rehabilitation centers]. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 110-126. <https://dergipark.org.tr/en/pub/omuspd/issue/38700/324105>
- Orlić, A., Pejčić, B., Lazarević, D., & Milanović, I. (2016). The predictors of students' attitude toward inclusion of children with disabilities in physical education classes. *Fizička Kultura*, 70(2), 126-134. <http://scindeks.ceon.rs/article.aspx?artid=0350-382816021260>
- Önen, A. S. (2012). Öğretmen adaylarının kişilik özellikleri ve duygusal zeka düzeylerinin stresle başa çıkma yöntemlerine etkileri [The effects of student teachers' personality traits & EQ levels on stress coping]. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/87286>
- Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliği [Special Education Institutions Regulation]. (2012). T.C. Resmi Gazete, (28296), 18 Mayıs 2012.
- Philips M., Flemming N., & Tsintzas K. (2009). An exploratory study of physical activity and perceived barriers to exercise in ambulant people with neuromuscular disease compared with unaffected controls. *Clinical Rehabilitation*, 23, 746- 755. <https://doi.org/10.1177/0269215509334838>
- Polfuss, M. L., Forseth, B. M., Schoeller, D. A., & Papanek, P. E. (2018). Accuracy of parent and child self-reported physical activity in children with special needs: A pilot study. *Medicine ve Science in Sports ve Exercise*, 50(5), 451. <https://oce.ovid.com/article/00005768-201805001-01480?sequence=1&clickthrough=y>
- Rimmer, J. H., & Rowland, J. L. (2008). Physical activity for youth with disabilities: A critical need in an underserved population. *Developmental Neurorehabilitation*, 11(2), 141-148. <https://doi.org/10.1080/17518420701688649>
- Sarol, H., Güloğlu, N., Gürkan, R., & Budak, D. (2022). Özel eğitim kurum yöneticileri perspektifinden uyarlanmış fiziksel aktivite uygulamaları: Fenomenolojik bir yaklaşım [Adapted physical activity applications from the perspective of special education center administrators: A phenomenological approach]. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 36-52. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1051940>
- Sukan, H. D. (2013). *Fiziksel aktivitenin zihinsel engelli çocukların sosyalleşmesine etkisi. [The effect of physical activity on socialization of children with intellectual disabilities]* (Tez Numarası: 340898) [Yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sülün, K., & Gırlı, A. (2016). İlköğretim genel eğitim sınıfı ile özel eğitim sınıfında öğrenim gören kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerilerinin incelenmesi [A comparative analysis on the social competences of mainstreaming students in general education class and special education class]. *Batu Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(13), 1-24. <https://dergipark.org.tr/en/pub/baedb/issue/31813/349075>

- Şahin, A. (2015). Engellilerde sosyal gelişim yetersizlikleri: Sosyalleşme sürecinde sporun faydaları [Social progress inadequacies in the handicapped: Benefits of sport in socializing process]. *Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 20-28. <https://www.idealonline.com.tr/IdealOnline/lookAtPublications/paperDetail.xhtml?uld=27081&>
- Wilhelmsen, T., & Sørensen, M. (2017). Inclusion of children with disabilities in physical education: A systematic review of literature from 2009 to 2015. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 34(3), 311-337. <https://doi.org/10.1123/apaq.2016-0017>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri [Qualitative research methods in the social sciences]* (9th ed.). Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A., & Soyer, F. (2019). *Beden eğitimi ve oyun uygulamalarının hafif düzey zihinsel engelli çocukların fiziksel uygunluk, eğitsel performans ve okul sosyal davranışları üzerine etkisi [The effect of physical education and play applications on physical suitability, educative performance and school social behaviors of mild level intellectual disabled children]*. Gazi Kitabevi.
- Yılmaz, A., & Mirze, F. (2020). Box box on the shelve tell me the effects of adapted plays on physical fitness in autism spectrum disorder. *Journal of Education and Learning*, 9(1), 110-118. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1241019>
- Yılmaz, A., Aydın, M., Bahadır, T. K., & Soyer, F. (2019). A study of participation motives in sports loneliness and depression levels of children with specific learning disabilities in terms of some variables. *Journal of Human Sciences*, 16(4), 978-998. <https://doi.org/10.14687/jhs.v16i4.5600>